Numărul 32 22 NOIEMBRIE 1993 8 pagini 50 lei

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

ACTUL ISTORIC AL MARII UNIRI

de la 1 Decembrie 1918 este aniversat de Fundația "România de Mâine" și Universitatea "Spiru Haret" cu respect și sentimentele de recunoștință cuvenite evenimentului în veci nepieritor.

*Fundația "România de Mâine" și Universitatea "Spiru Haret" organizează în zilele de 25 și 26 noiembrie 1993, Sesiunea științifică **Marea Unire și idealurile naționale** închinată sărbătoririi a 75 de ani de la făurirea Statului Național Unitar Român.*

*Lucrările în plenul sesiunii, având ca temă **1 Decembrie 1918 - piatră de hotar a istoriei naționale** vor avea loc în ziua de 25 noiembrie 1993, ora 10, în Sala mare a Palatului Sporturilor și Culturii, iar cele pe secțiuni - în zilele de 25 noiembrie, ora 16 și 26 noiembrie, ora 9,30, la sediul Fundației și Universității, în Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București.*

CULTURA ȘI POLITICA

IV. PROBA DEMOCRAȚIEI

Prof. dr.
AURELIAN BONDREA

Sociologi ai culturii și deopotrivă cei ai politicii, sunt tot mai preocupați în ultimul timp de contextul social al celor două sfere de activitate umană - cultura și politica - observând strânsa legătură dintre manifestarea acestora și gradul de dezvoltare a democrației reale, autentice, concept care ar necesita o dezbatere aparte. De fapt, o asemenea strânsă legătură înseamnă intercondiționare, în sensul de influență reciprocă, între cultură, politică și democrație ca realitate socială în continuă afirmare.

În recenta ediție a cărții **Sociologia culturii**, abordând, între altele, relațiile dintre cultură și diferitele componente ale realității sociale, menționând implicațiile sociale și politice, am adus în discuție, atât cât permitea specificul sociologic al temei, relația dintre cultură și partidele politice, dintre cultură și stat, dintre cultură și sistemul democratic în general. Una dintre tezele enunțate în acest context este aceea că partidele politice, ca expresie a intereselor pe care le reprezintă, optează, de regulă, pentru anumite norme și principii, în funcție de criterii de valorizare, cele politice fiind, în asemenea cazuri, dominante. În acest sens, concepția unui partid sau altuia despre rolul și funcțiile culturii în societate poartă, inevitabil, amprenta orientărilor teoretice proprii acelui partid, orientări care sunt, la rândul lor, o oglindă a intereselor specifice, așa cum am arătat într-un articol anterior.

Într-o societate liberă, cu adevărat democratică, rolul și funcțiile culturii se amplifică, dobândind noi valențe. Se înțelege că asemenea valențe privesc esența, filonul spiritual național, destinul istoric al națiunii, al României în cazul nostru. În orice caz, nu se poate spune că de-a lungul timpului la dezvoltarea culturii unei națiuni au contribuit doar anumite politici (sau anumite partide) iar altele au sărăcit, ar fi secătuit cultura, în unele sau în toate componentele ei: știința, învățământul, creația artistică, arhitectura etc., așa cum se susține uneori de către unii comentatori.

Este un adevăr îndeobște cunoscut că la dezvoltarea culturii naționale au contribuit și contribuie toate generațiile, fiecare în felul său; cu cât organizarea socială, participarea la viața cetății au fost mai sistematizate, mai ample, mai deschise, cu atât orizontul culturii naționale s-a lărgit, inclusiv și, poate în primul rând, pornind de la creația individuală, de la manifestarea talentelor și aptitudinilor care, cum se știe, sunt personale.

(Continuare în pag. 6)

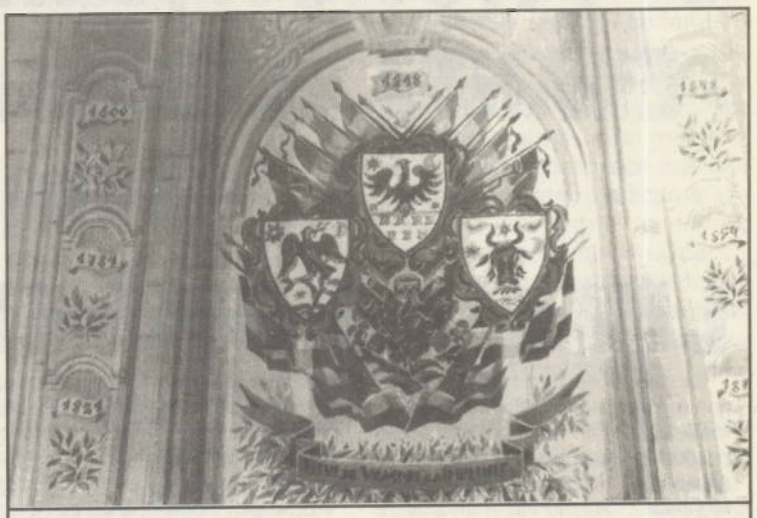

Un simbol, o stemă a Marii Uniri, în viziunea unui artist al timpului.

PLEDOARIE PENTRU BIOETICĂ ÎN PROTECȚIA MEDIULUI

Acad. ȘTEFAN MILCU

Într-un editorial precedent am susținut necesitatea Bioeticii în comportamentul față de tot ce este "Viu" în natură și societate, limitând expunerea la domeniul medical, unde problemele bioeticii au căpătat o acuitate și dimensiuni ce au fost expuse.

Deși această limitare este în general admisă, considerăm că principiile și conceptele bioeticii trebuie extinse în protecția mediului din care fac parte fauna și flora. În acest fel nu izolăm "Viul" uman de cel planetar din care face parte. De altfel, la un examen atent, cele două domenii au condiții și factori comuni, cu dimensiuni bioetice. Este suficient să arătăm că agenții fizici și chimici care degradează mediul sunt în același timp patogeni și pentru populațiile umane.

Adoptarea exclusivă a criteriilor economice și ale productivității a generat o ignorare sau minimalizare a rolului bine cunoscut al tehnologiilor distructive, necontrolate, care amenință existența a numeroase specii de plante și animale. Sunt cunoscute consecințele poluării apelor râurilor și fluviilor care prin dispariția "Viului" s-au transformat în canale deversoare. Sunt cunoscute, de asemenea, consecințele dezastruoase ale despăduririlor, urmate de dispariția diferitelor specii de plante și animale, de înaintarea deșertificării și frecvența inundațiilor.

Înființarea Comisiei ecologice a Academiei Române, încă de acum două decenii și, ulterior, a Comitetului de Protecție a mediului la nivelul Consiliului de Miniștri a contribuit la reducerea acestor situații defavorabile, fără a le elimina cu totul. Pentru a obține această eficiență este necesară adoptarea unor responsabilități bioetice care ne obligă să respectăm toate formele de viață. Mișcarea ecologică pe plan mondial militează, sub cele mai diferite forme legiferate, pentru adoptarea măsurilor de protecție a mediului. Degradarea continuă a acestuia amenință viața planetară și, implicit, existența speciei umane, supuse la agresiunea suprapopulării, intoxicațiilor prin populare și scăderii până la dispariție a resurselor de existență.

Este neîndoielnic că în rezolvarea problemelor implicate în Bioetica umană și ecologică intervine ceea ce se poate numi dimensiunea morală a oricărei acțiuni exercitate de om și de populațiile umane. Explicația fenomenului se complică, deci, prin intervenția componentelor ce definesc geneza moralei, interrelațiile umane. Această situație nu trebuie totuși să elimine respectarea Bioeticii în protecția mediului.

În paginile 4 - 5

Articole, documente, însemnări consacrate ANIVERSĂRII MARII UNIRI

COLEGIILE
REVISTEI "OPINIA NAŢIONALĂ"

Colegiul pentru reformă şi relansarea economiei naţionale:
- Acad. Alexandru Bârlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluţă
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mâlcomete
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele ştiinţei şi învăţământului:
- Acad. Ştefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ştefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ştefan I. Ştefănescu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuş
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac
- Prof. dr. Ion Popescu-Argeşel

Colegiul pentru problemele culturii şi artei:
- Acad. Eugen Simion
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Tănase

Colegiul pentru ideea naţională şi socială în România:
- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

Colegiul pentru doctrine politice şi probleme ale relaţiilor internaţionale:
- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudiţă
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătăţii şi protecţiei sociale:
- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ştefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiţiei, statului de drept şi democraţiei:
- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloşcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Carte de ştiinţă consacrată aniversării
Marii Uniri
de la
1 Decembrie 1918

În curând, în librării

CLUBUL "SAKURA"

Recent, pe baza aprobării conducerii Fundaţiei "România de Mâine", pe lângă Institutul Român de Studii asupra Japoniei, funcţionând în cadrul Fundaţiei, s-a inaugurat Clubul "Sakura". Pentru cei mai puţini familiarizaţi cu Japonia, menţionez că **sakura** înseamnă în limba japoneză **floare de cireş** şi semnifică o sărbătoare a primăverii, foarte îndrăgită de locuitorii Ţării soarelui răsare.

Clubul îşi propune să prezinte aspecte legate de cultura japoneză, răspunzând interesului manifestat de studenţii Facultăţii de limbi străine, secţia japoneză-engleză. Clubul este dorit or să salute la întâlnirile sale studenţi ai Universităţii "Spiru Haret" de la toate facultăţile, precum şi cadre didactice şi orice alţi oameni interesaţi în Japonia şi cultura japoneză. Aceste întâlniri au loc lunar, în fiecare a doua miercuri, la ora 14,15 în sala 116, etaj I, Palatul Sporturilor şi Culturii.

Cu sprijinul Ambasadei Japoniei în România şi beneficiind de condiţiile tehnice ale Fundaţiei, Clubul urmăreşte să înfăţişeze o suită de teme, definitorii pentru spiritualitatea niponă, pentru tradiţiile şi contemporaneitatea culturii japoneze. Vom folosi în acest scop vizionări de casete video, întâlniri cu specialişti japonezi şi români, manifestări culturale cum sunt demonstraţii de aranjamente gen "Ikebana", ceremonia ceaiului, lecturi literare - de exemplu haiku etc. Ne propunem să invităm spre a vorbi despre Japonia şi japonezi ziarişti români care au prilejul să călătorească la Tokio, precum şi ziarişti japonezi care sosesc în România.

Acordăm o atenţie specială următoarei întâlniri a Clubului, anume cea din 8 decembrie a.c., dedicată sărbătorii naţionale a Japoniei. Cu acel prilej între activităţile ce se vor desfăşura va fi prezentarea unui film înfăţişând ceremoniile urcării pe tron a împăratului Akihito, petrecută cu trei ani în urmă, în noiembrie 1990.

Clubul beneficiază de contribuţia unui Comitet de iniţiativă format din studenţi, care alcătuieşte programul şi participă la realizarea acestuia. Este posibil ca, răspunzând interesului studenţilor, Clubul să organizeze şi cursuri introductive privind istoria generală şi istoria culturală a Japoniei.

Menţionez că înfiinţarea Clubului "Sakura" este încă o măsură de extindere a activităţilor Institutului Român de Studii asupra Japoniei, aparţinând Fundaţiei "România de Mâine". Institutul organizează regulat cursuri de management japonez şi acţionează pentru crearea unui centru de documentare despre Japonia, în cadrul bibliotecii Fundaţiei. Sperăm că, în felul acesta, vom forma treptat un centru de interes despre Japonia, aducând astfel, prin mijloacele noastre, o contribuţie, oricât de modestă ar fi ea, la dezvoltarea relaţiilor româno-japoneze.

■ Constantin VLAD,
Director al Institutului Român de Studii asupra Japoniei

O PRONUNŢARE PEDANTĂ, STRĂINĂ FIRII LIMBII ROMÂNE

Se ştie că cele mai obişnuite sufixe pentru formarea numelor de familie în româneşte sînt - **escu** şi - **eanu**: **Filipescu, Ionescu, Popescu, Ştefănescu, Argeşeanu, Codreanu, Măgureanu, Munteanu, Olteanu** etc. Primul dintre acestea redă, la origine, apartenenţa la un grup social (**Ioneştii** sînt urmaşii unui **Ion** sau cei de pe moşia unui **Ion**), iar al doilea e în legătură cu originea locală (**Braşoveanu** e cel care provine din **Braşov**).

Un sufix important, care a pătruns în română din greacă, odată cu numele de familie, este - **iu**, rostit în două silabe şi cu accentul pe **i**: **Atanasiu, Dimitriu, Dimiu, Gheorghiu, Pascaliu, Pastiu, Paţiu, Procopiu, Sacaliu, Sotiriu, Stamatiu, Steliu, Steriu, Tomoziu, Vasiliu, Zahiu** etc. Acest sufix, echivalent cu străvechiul nostru - **escu**, s-a acomodat uşor în română pentru că - **u** din structura lui poate fi interpretat ca semn al individualizării, deci ca articol. Aşa se explică şi faptul că nume comune, mai ales de origine turcă, terminate în diftongul descendent - **iu**, au fost transferate în onomoastică, suferind modificarea diftongului în grup vocalic cu hiat: **paşaliu, şapcaliu** (cu diftongul **-iu**) au devenit, ca nume de familie: **Paşaliu, Şapcaliu** (cu segmentul **iu** rostit în două silabe, cu accentul pe **i**). Aceeaşi evoluţie se remarcă şi la numele comune de felul: **bolangiu, cazangiu, hangiu, odagiu, surugiu, tutungiu, vizitiu, zavragiu** etc. (cu excepţia lui **vizitiu**, toate sînt din turceşte), care, devenite nume de familie, au fost rostite cu articol, deci cu - **u** silabic: **Odagí-u, Vizití-u** etc., indentificându-se cu formele comune determinate prin articol.

Sufixul **-iu** se poate adăuga şi la nume de persoane. De la **Manole**, de exemplu, s-a format **Manoliu** (poate şi **Manliu**), de la **Manea** sau Manu provine Maniu (nu este exclusă nici originea greceaască a acestui nume); la fel, sînt raportate la nume de persoane: **Maniţiu** (de la **Maniţa**), **Oniţiu** (**Oniţă**), **Oniu** (**Onu**), **Oprişiu** (**Opriş**), **Tudoriu, Tudosiu** (de la **Tudosie**, prin substituţie de sufix), **Panaitiu** (**Panaite, Panait**), **Vlasiu** (**Vlase, Vlasie**, din bulgară).

Foarte multe nume proprii de familie au la bază substantive prin care se denumesc acei care practică diverse meserii (profesiuni, îndeletniciri). E vorba de nume de felul lui **fierar, morar, podar, rotar** etc., care, cu articolul **u** (mai vechiul), devin nume de familie. La început, acestea vor fi fost folosite ca un fel de supranume adăugate la numele de botez: **Ion Rotaru**, de exemplu, era acel **Ion** care făcea sau repara roţi, iar **Ion Iconaru** era cel care zugrăvea icoane. În felul acesta se putea evita confuzia între persoanele care aveau acelaşi nume de botez.

Sufixul cel mai frecvent pentru derivarea acestei categorii de nume este - **ar**, din latinescul - **arius**, sufix care, în limba mai veche, apărea sub forma - **ariu**, deci: **fierariu**, **iconariu**, **purcariu**, etc., cum se aude încă şi astăzi prin Moldova. Vocala **u** din - **aru** sau - **ariu** (**Rotaru** şi **Rotariu**) joacă şi rol de articol, aşa încât, devenite nume de familie, aceste cuvinte nu şi-au schimbat locul accentului.

Pe lângă accentuarea corectă, care ne întâmpină la nume ca: **Fugariu, Fusariu, Păcurariu, Prisăcariu, Purcariu** etc. (cu diftongul **-iu** şi cu accentul pe **a**), sînt foarte obişnuite astăzi rostiri cu accentul pe **i** şi cu disocierea diftongului: **Aurariu, Blidariu, Cojocariu, Ciubotariu, Murariu, Oieriu, Olariu** (şi **Ulariu**), **Pescariu, Pânzarriu, Podariu, Poştariu, Prunariu, Rotariu, Scorţariu** etc. La fel: **Ţurcaşiu** (de la **ţurcaş**, "cel care joacă ţurca"), **Vlăduţiu** etc., cu rostirea moale a lui **ş, ţ**, ceea ce rezultă din prezenţa lui **i**.

Am dat exemple de nume pe care le auzim mereu la emisiunile de radio şi televiziune, ceea ce însemnează că purtătorii lor înşişi le pronunţă astfel.

După părerea noastră, preferinţa pentru rostirea în două silabe a finalei - **iu** (de la sufixul - **ariu**, - **eriu**) se explică atât prin analogie cu numele de tip grecesc (**Dimitriu, Vasiliu**), cât şi prin nevoia de a distinge mai bine morfemul individualizării, adică articolul **u**, desprins din componenţa diftongului. Oricum am interpreta lucrurile, pronunţarea sufixului - **ariu** în trei silabe şi cu accentul pe **i** este pedantă, străină firii limbii române.

■ Prof. dr. Gr. BRÂNCUŞ

CARTEA UNIVERSITARĂ LA "SPIRU HARET"

- Sociologia culturii. Autor: Prof. dr. Aurelian Bondrea.
- Drept civil pentru anul I. Autor: Prof. dr. Mircea Ionescu.
- Curs de economia şi organizarea producţiei agricole. Autor: Prof. dr. Letiţia Zahiu.
- Contabilitate generală. Autori: Prof. dr. Ilie Văduva, Prof. dr. Oprea Călin, asist. univ. Adrian Manaicu.
- Organizarea şi conducerea activităţii financiar-contabile a întreprinderilor mici şi mijlocii. Partea I. Autor: Prof. dr. Mircea Boulescu.
- Seminologie medical-veterinară. Curs.
- Noţiuni de ecologie veterinară. Note de curs. Autor: Dr. Anton Hillebrand.
- Genetică şi eredopatologie. Curs pentru studenţii anului II, Medicină veterinară. Autor: Dr. Ioan Cureu.
- Curs de microbiologie veterinară, bacteoreologie - virusologie - micologie. Autor: Dr. Ioan Ciocârlie.
- Curs de microbiologie. Genetică, Ecologie, Infecţie microbiană. Autor: Dr. Ioan Ciocârlie.
- Chimia analitică calitativă. Lucrări practice pentru anul I. Autor: Prof. dr. Gh. Morait.
- Chimie anorganică. Lucrări practice. Autori: Lambrino Vladimir, Veronica Macea, Victoria Aldea.
- Ghid de lucrări practice de microbiologie. Partea I. Autori: Dr. Iles Petru, dr. Ioan Ciocârlie.

REFLECŢII ASUPRA TRANZIŢIEI

REFORMA CA O FANTOMĂ

În limbajul politic sunt cuvinte care spun totul şi, în acelaşi timp, nu spun nimic celui care le ascultă dar, în multe cazuri, şi celui care le pronunţă. Mai ales pe timp de criză, de derută socială, distanţa dintre totul şi nimic, dintre speranţa ca o umbră, ca o fantomă şi speranţa ca un proiect realizabil însă greu de conturat, pare ca un pas imediat ori ca un drum lung, ca o promisiune pentru un imprevizibil "cândva". Din categoria acestor cuvinte fac parte şi reforma şi tranziţia.

Amândouă par ca o fantomă născută din deznădejde şi ca o speranţă clădită pe iluzii. Nu pentru toată lumea, se înţelege, deoarece nu toată lumea se află în aceeaşi situaţie.

Nu este departe de acest statut socio-lingvistic nici cuvântul revoluţie. Aplicat, desigur, aceleiaşi situaţii: ineficienţă economică, nestatornicie politică, derută socială, confuzie ideologică, ruptură în ordinea valorilor, alterarea criteriilor morale, incoerenţă legislativă, substituirea egoistă a intereselor.

Se vor număra în curând patru ani de la ceea ce s-a numit - mai mult sau mai puţin justificat teoretic - revoluţia din decembrie. Particularitatea acesteia constă în caracterul spontan, atât cât putea fi de spontan în ordine socială, ceea ce constituia o acumulare fără precedent a disfuncţionalităţilor: sufocarea vieţii democratice în numele unui viitor mereu amânat; dezvoltarea economiei naţionale, în general a structurilor macro-economice şi macro-sociale, cu preţul uniformizării şi anulării nevoilor sociale imediate, individuale şi colective; creşterea reală a gradului de instruire, de cultură generală, pe fundalul tendinţei uniformizării şi depersonalizării individului; megalomania unei conduceri politice în continuă distanţare de suporturile raţionalităţii etc. "Lista" disfuncţionalităţilor "prerevoluţionare" ar putea continua în toate domeniile: economie, viaţă socială, cultură, morală, mentalitate ş.a.m.d. Sunt toate acestea "achiziţiile" unui sistem social care adus şi impus din afară, are la activul şi pasivul său enorme costuri sociale şi naţionale dar şi transformări ce nu puteau să nu influenţeze statutul social, mentalităţile şi comportamentul unor largi categorii de oameni. Mai ales că principiile de la care se pornea erau promiţătoare, cum de altfel sunt totdeauna în istorie momentele de schimbare radicală cărora li se spune - şi uneori chiar sunt aşa - revoluţie.

A venit deci, în decembrie 1989, într-un context internaţional favorabil (şi nu fără ştiute imixtiuni externe mai mult sau mai puţin favorabile) un asemenea moment şi în România, unde vechiul regim politic se închisese în sine şi considera încercările din jur de schimbare, de modernizare ca nişte "periculoase abateri" şi "trădări". Acestea erau însă căutări izvorâte, probabil, din conştiinţa că vechiul drum nu mai ducea nicăieri, fie din cauza direcţiei prestabilite, fie din cauza traversării unor "terenuri" care cereau altfel de soluţii... Dar aceasta este o altă problemă.

A venit, aşadar, decembrie '89, cu evenimentele cunoscute. De la partidul unic s-a trecut prin schimbări radicale şi nu fără ciocniri violente, la calea democraţiei şi libertăţii, la pluripartitism, la o adevărată "explozie partinică"; economia supercentralizată a devenit peste noapte economie dispersată: statul, zis "al tuturor" a luat înfăţişarea de "stat al fiecăruia", supus, în lipsa, explicabilă, a necesarelor legi noi, unei singure legi - a bunului plac. Democraţia se lărgise şi se extinsese interpretativ atât de mult încât nu-i lipsea practic nimic pentru a fi numită anarhie. O perioadă, ieşirile în stradă aveau să schimbe vechea "dictatură de la vârf" cu "dictatura de la bază", în exprimarea căreia se întrezăreau - cu trecerea timpului este tot mai evident - şi gesturi spontane şi manevre abia disimulate. Faptele sunt, cum se ştie, cunoscute însă interpretarea lor, în funcţie de anumite interese, continuă să difere, generând periodic "campanii" şi "alianţe" pentru "căutarea" adevărurilor revoluţiei.

Este şi aceasta o altă problemă, de genul celor ce necesită o abordare specială mai adâncită - adică bazată pe analiza faptelor concrete şi informaţiilor din mai multe surse.

Scurta referire la diversitatea înţelegerilor şi interpretărilor a tot ceea ce s-a petrecut în decembrie '89 şi după aceea este însă absolut necesară pentru a discerne diversitatea de sensuri turnate în cuvintele reformă şi tranziţie, utilizate de forţele sociale şi politice, reluate în toate orientările, programele şi promisiunile acestora pentru "redresarea", "reconstruirea", "restructurarea", "revizuirea" economiei, culturii, ştiinţei, învăţământului, a vieţii spirituale, a societăţii româneşti în general supuse unui lanţ de reforme. Dar ce fel de reforme, în folosul cui, în ce ritm şi cu ce mijloace? În funcţie de răspuns (sau răspunsuri) se impun şi alte interogaţii: încotro duce sau ar putea duce o variantă sau alta de reformă? Cât timp va dura tranziţia şi, la drept vorbind, ce va urma după tranziţie?

Sunt întrebări reale, fireşti, formulate ca atare sau altfel în opinia publică naţională, în cele mai diverse segmente ale sale. Din faptul că asemenea întrebări îşi poartă ecoul în cele mai diferite ocazii sau manifestări sociale - de la simplul contact cu piaţa alimentară, la conferinţe de presă ale partidelor sau sindicatelor, de la observaţiile cotidiene ale cetăţeanului de rând la declaraţii oficiale şi oficioase ale guvernului şi opoziţiei, cu destinaţie internă sau internaţională, rezultă că o bună parte din răspunsurile aşteptate - oricare ar fi ele - au încă de parcurs atât drumul limpezirii principiale cât şi - ceea ce ar fi cel mai concludent - calea probei practice.

■ Ion MITRAN

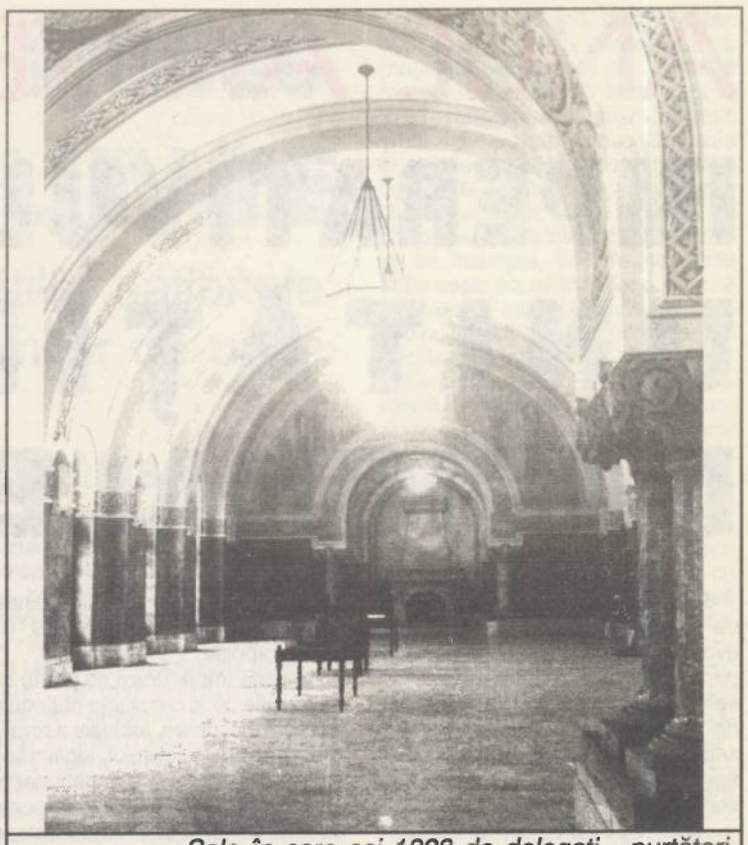

Sala în care cei 1228 de delegaţi - purtători ai mandatului încredinţat de milioanele de români din judeţele transilvane - au votat în unanimitate Unirea Transilvaniei cu România

ECONOMIA de piaţă şi teoria neoclasică actuală (II)

Maurice Allais, laureat al premiului Nobel pentru economie, sublinia, în 1969, în cuvinte foarte sugestive, paradigma neoliberală modernă şi rolul statului în politica economică: "La liberte n'est pas le laisser faire. Elle ne conteste pas la droit, elle affirme le devoir, pour l'etat, d'intervenir en matiere economique".

Rezultă, de aici, cel puţin două idei - forţă:

1. Libertatea şi liberalismul nu sunt sinonime cu liberul arbitru, cu legea junglei şi nici cu voluntarismul. Ea, libertatea, presupune ordinea de drept şi statul de drept.

2. Statul modern este obligat să promoveze ordinea de drept şi să asigure respectarea ei în interesul particular al fiecăruia şi al societăţii în ansamblu.

În aceasta consistă o diferenţă fundamentală între liberalismul clasic şi neoliberalismul contemporan. În timp ce liberalismul clasic excludea intervenţia statului în economie, neoliberalismul modern presupune un stat puternic, care intervine în economie, însă cu mijloace specifice economiei de piaţă. În fapt, economia de piaţă s-a creat printr-un proces cumulativ îndelungat - de peste un secol - proces conştient în care statul a avut şi are un rol însemnat. Acest lucru, credem, nu trebuie uitat, mai ales, în contextul tranziţiei la economia de piaţă.

Statele din Europa de Est se găsesc la ora actuală într-o situaţie relativ ciudată. După evenimentele revoluţionare de la sfârşitul deceniului trecut, şi-au tăiat pârghiile intervenţiei în economie, iar acum sunt în situaţia vizitiului, care, după tăierea mâinilor, intenţionează să conducă trăsura economiei, trasă de bidivii foarte nărăvaşi. De aceea, apreciem că una din problemele majore ce trebuie rezolvată de urgenţă este aceea a reconsiderării rolului economic al statului, rol ce a fost aşa de grav şi aşa de total discreditat în ultimele decenii. Peste toate şi mai important decât toate este adevărul că instituţiile economiei de piaţă cer un rol activ din partea statului. Nu este suficient să liberalizezi piaţa. Piaţa cu toate drepturile şi obligaţiile aferente trebuie creată. Aş aprecia chiar că fără un stat de drept foarte puternic, care să intervină în economie cu mijloace specifice economiei concurenţiale de piaţă, nu vom avea curând în România nici economie de piaţă, nici democraţie!

Referindu-se la diferenţa de substanţă dintre statul dirijist şi cel liberal, Pierre de Cailan afirma: "L'etat dirijiste fait. L'etat liberal fait faire. L'etat dirijiste défie les lois de marché. L'etat liberale les respecte. L'etat dirijiste est imperieux et répréssif. L'etat liberal s'enforce d'etre educateur".

Dincolo de aceste aprecieri, care, credem, reprezintă elemente ale modelului general, există şi puncte de vedere ce vizează refacerea liberalismului clasic şi excluderea intervenţiei, a oricărei intervenţii a statului în economie (monetarismul, teoria economiei ofertei etc.).

Deşi limitează rolul economic al statului, neoliberalii moderni nu se opun oricărei forme de planificare economică. Maurice Allais vorbeşte, de exemplu, de două tipuri de planificare:

a. Planismul concurenţial, în care fiecare agent economic este autonom, fiecare bun face obiectul pieţii şi al mecanismelor cerere-ofertă. În acest caz, fiecare agent economic îşi planifică activitatea pentru a se integra eficient în mecanismul de ansamblu şi a evita falimentul.

b. Planismul autoritar, în care preţurile şi cantităţile sunt stabilite pe plan central. Neoliberalii nu agrează acest tip de planificare, de regulă, dar îl acceptă pentru domenii de interes naţional vital.

Se vorbeşte, astăzi, de două sectoare distincte ale economiei:

a. Sectorul diferenţiat, cuprinzând industriile în care tehnica optimă de producţie este realizată prin juxtapunerea (cooperarea) întreprinderilor diferite.

b. Sectorul nediferenţiat, în care tehnica de producţie se realizează de o singură întreprindere.

Statul trebuie să planifice, în mod necesar, mai ales primul sector, în vederea corelării pe principii economice a activităţilor. Acelaşi stat "trebuie să împiedice pe proprietarii privaţi să abuzeze de puterea lor. El trebuie şi poate să-i ajute pe aceştia să contribuie la producţie şi la bunăstare în cadrul planului general" (**Encyclopedia Universalis**", vol. 9, Paris, 1968).

În condiţiile actuale, în care economia are un caracter mixt - cu sector privat şi public, politica economică nu poate fi nici total liberală şi nici total dirijată, ci, aşa cum sublinia P.A. Samuelson, **mixtă**, utilizând, deopotrivă, în proporţii bine determinate de condiţiile de loc şi împrejurări, atât stabilizatori (pârghii) automaţi, ai pieţii libere, cât şi stabilizatori dirijaţi, ai sectorului public. În acest fel se prezintă, de fapt, politica economică din cele mai puternice state ale lumii, care au o economie de piaţă performantă, bine articulată şi stabilizată. Nu intervenţia statului în economie este astăzi cauza ineficienţei şi eşecului, ci măsura şi, mai ales, mijloacele cu care face această intervenţie. Pentru ridicarea eficienţei mecanismului economic, statul trebuie să intervină, dar cu mijloace specifice mecanismelor pieţii, de natură concurenţială, capabile să stimuleze iniţiativa creatoare şi valorificarea superioară a resurselor.

Să nu uităm că, în S.U.A., există chiar o Şcoală nouă de economie, **Instituţionalismul**, care susţine că progresul diferit al unor ţări nu este determinat de dotarea cu factori de producţie, ci, în primul rând, de promovarea unui sistem instituţional de natură a stimula iniţiativa creatoare. Această abordare economică a istoriei moderne arată că originile revoluţiei industriale nu trebuie căutate într-un accident tehnologic, ci în naşterea lentă, de-a lungul timpului şi de la feudalism încoace, a unui sistem de instituţii şi de drepturi de proprietate care permite exploatarea din ce în ce mai eficace a motivaţiilor individuale pentru a asigura orientarea capitalurilor şi energiilor către activităţile social-mente cele mai utile.

■ Conf.dr. Gh. POPESCU,
decan al Facultăţii
de Ştiinţe economice,
Universitatea "Spiru Haret",
Filiala Cluj-Napoca

ANUL ANIVERSĂRII MARII UNIRI

IMPERATIVUL UNITĂŢII NAŢIONALE

Sfinţirea drapelului Gărzii naţionale din Turda.

Sărbătorirea Marii Uniri din 1918 nu este - şi n-a fost niciodată - o evocare neutră a evenimentelor şi generaţiei care a înfăptuit-o şi a semnificaţiei istorice a acestei împliniri. De fiecare dată ea s-a făcut sub semnul unei stringente actualităţi, al nevoii acute de a reafirma, apăra şi consolida temeiurile sale.

Jubileul de 75 de ani omagiat în aceste zile nu face excepţie de la această regulă. Condiţiile specifice, internaţionale dar şi interne, în care ne aflăm azi, îndreptăţesc această afirmaţie.

În conjunctura politică europeană din ultimii ani, interesele amalgamării şi integrării pe spaţii mai largi, supranaţionale, au adus pe primul plan în discursul politic, în locul sintagmelor naţiune, suveranitate, interes naţional, concepte cum sunt drepturile minorităţilor naţionale şi de alt gen. Nu e de mirare că în acest context vechile pasiuni iredentiste, niciodată definitiv adormite, n-au scăpat prilejul de a reveni, mimând o exclusivă preocupare pentru democraţie şi drepturile omului, la îndeletnicirea de contestare a frontierelor statornicite între statele est-europene ca urmare a proceselor de autodeterminare naţională de la sfârşitul primului război mondial. Disimulate sub acoperământul modern al unor principii democratice îndeobşte acceptate, dar recurgând, ca şi în trecut, la instigare şovină împotriva bunei convieţuiri a minorităţilor cu naţiunile formatoare de stat şi la dezinformarea stăruitoare a opiniei publice occidentale, focarele şovinismului revizionist şi iredentist au devenit mai virulente şi mai periculoase.

Intensificarea acţiunii lor impune din partea popoarelor şi a statelor vizate de această acţiune discernământ şi circumspecţie, afirmarea clară a hotărârii lor de a menţine şi consolida integritatea teritorială, de a nu permite exploatarea în scopuri suspecte, şovine, a climatului de transformări democratice existent în fostele ţări socialiste europene. Ceea ce, firește, nu are nimic comun cu o poziţie de izolare naţională, de suspiciune şi de respingere a aplicării consecvente a principiilor democratice, inclusiv în sfera raporturilor cu minorităţile naţionale, de frânare a dezvoltării relaţiilor cu ţările vecine. O politică principială, deschisă şi consecvent democratică, înăuntru ca şi în afară, fără aprehensiuni nejustificate şi păgubitoare, dar şi fără slăbiciuni nepermise pentru o naţiune care îşi conservă drepturile ei legitime, a fost şi rămâne singura raţională, în actualele condiţii şi în perspectivă, utilă atât României, cât şi integrării europene, imperativului convieţuirii normale, în prietenie şi respect reciproc, cu naţiunile vecine.

Actualitatea problemei unităţii noastre naţionale este implicată, în altă ordine de idei, de faptul că amputările grave, suferite în anul 1940, de statul român unitar nu au fost, din păcate, până acum, decât parţial îndreptate. Deşi prevederile pactului Molotov - Ribbentrop au fost declarate nule, inclusiv de către fosta Uniune Sovietică, consecinţele sale teritoriale pentru România rămân încă în vigoare. Situaţia este cu atât mai iraţională, cu cât acesta este singurul caz în Europa în care efectele târgului imperialist dintre Germania hitleristă şi U.R.S.S. nu au fost abolite.

Această împrejurare nu poate să nu se reflecte în conştiinţa naţională a poporului român, inclusiv a românilor din stânga Prutului, legitimând dorinţa de refacere a unităţii naţionale şi teritoriale a ţării, sfârtecate cu forţa în 1940 şi 1944. Firește, o reunificare nu printr-un act de forţă sau unilateral, prin încălcarea independenţei şi suveranităţii republicii Moldova, care reprezintă o realitate recunoscută pe plan internaţional, ci exclusiv ca urmare a voinţei liber constituite şi manifestate a populaţiei acesteia, în consens cu cea a întregii ţări. Ceea ce nu înseamnă însă acceptarea pasivă a amestecului din afară, inclusiv militar, existent în prezent, care acţionează pentru manipularea şi intimidarea populaţiei acestui stat românesc, în vederea împiedicării reunirii cu patria unică şi pentru menţinerea lui în sfera vechilor interese imperiale.

Actualitatea problemei unităţii naţionale este generată însă şi de condiţiile dezvoltării noastre interne.

Unitatea naţională nu presupune, bineînţeles, o uniformizare socială şi politică. Existenţa claselor şi altor grupuri sociale, cu interesele lor economice deosebite şi chiar contradictorii, a pluralismului politic specific statelor democratice nu contravin unităţii naţiunii, câtă vreme interesele naţionale comune sunt receptate şi recunoscute de toate grupurile sociale şi partidele politice ca propriile lor interese. Numai această comunitate a intereselor naţionale, exteriorizată în împărtăşirea acelorași idealuri naţionale şi sentimente patriotice, conferă unităţii naţionale calitatea de liant superior, ce menţine şi consacră unitatea poporului, pe deasupra intereselor contradictorii dintre clase, grupuri socio-profesionale, indivizi.

Spargerea unităţii naţionale de către o clasă ori alt grup social, fie din cauza profunzimii decalajului dintre interesele lor, fie în numele solidarităţii internaţionale de clasă, dăunează grav intereselor întregului popor, în ultimă analiză, înseşi propriilor interese, de perspectivă, ale grupului social ce-şi asumă o asemenea răspundere. În mod similar se prezintă lucrurile şi în ceea ce priveşte raporturile dintre partidele politice. Propria experienţă din ultimii ani a ceea ce se numeşte clasa noastră politică a verificat adevărul acestor aserţiuni teoretice abstracte. Chemările adresate străinătăţii de unele persoane de a refuza primirea României în organismele vest-europene ori acordarea unor facilităţi de genul clauzei naţiunii celei mai favorizate atâta vreme cât la putere se află forţe neagreate de aceste persoane au dăunat, desigur, României, imaginii sale în lume, dar s-au răsfrânt, inevitabil, şi asupra credibilităţii interne şi pe plan internaţional a organizaţiilor politice reprezentate de ele. Şi reciproc, renunţarea în ultimul an, la asemenea poziţii şi-a vădit îndreptăţirea şi eficienţa nu numai prin spargerea zidului de neîncredere care izola ţara noastră faţă de unele guverne şi foruri internaţionale, ci şi prin câştigul real de audienţă şi respectabilitate al înseşi partidelor şi organizaţiilor respective.

România a redescoperit astfel, în ultimii patru ani, cu mari eforturi şi enorme pierderi, inclusiv de ordin material, adevărul de mult cunoscut şi formulat de oamenii noştri politici din trecut, că politica externă este a întregii ţări, şi nu a unui singur partid. O ţară ale cărei forţe politice nu au ajuns la maturitate, indicată de cerinţele unităţii naţionale, de a se prezenta în faţa străinătăţii cu o politică externă unică, pusă de acord cu ele, riscă, în cazul cel mai bun, să nu fie luată în serios de către interlocutorii săi externi. Iar în cazul cel mai rău, aceasta periclitează grav interesele ei fundamentale, de perspectivă, face de fapt jocul unor interese ostile acelei ţări.

Există însă şi considerente specific interne care sancţionează o politică de excesivă dezbinare a partidelor şi organizaţiilor politice dintr-o ţară. Înţelegerea şi construirea raporturilor dintre majoritate şi opoziţie, dintre partidele ce reprezintă clase sau forţe sociale opuse ca o opoziţie absolută, ireconciliabilă în orice problemă, este o negare a însăşi luptei politice democratice, o blocare totală a acesteia, cu consecinţe previzibile asupra evoluţiei societăţii, mergând până la discreditarea ambelor tabere în ochii corpului cetăţenesc. Mulţi oameni politici români din trecut au denunţat sterilitatea pretenţiilor fie ale puterii, de a guverna fără opoziţie, fie ale acesteia din urmă, de a împiedica orice acţiune de guvernare, făcând apel la patriotismul atât al unora, cât şi al altora, pentru a promova interesele reale ale ţării, şi nu de a le subordona celor de partid ori coterie politică.

Nevoia de unitate naţională nu este, deci, un fapt de domeniul istoriei, cantonat într-un trecut mai mult ori mai puţin îndepărtat, şi care să fie evocată cu vorbe meşteşugite la aniversări şi uitată cu desăvârşire în viaţa de zi cu zi.

■ Dr. Marin NEDELEA

Diktatele imperialiste din 1940

ÎNCĂLCARE BRUTALĂ A HOTĂRÂRILOR ISTORICE DIN 1918

În timpul celui de-al doilea război mondial, România a cunoscut momente de o extremă gravitate, care au pus în primejdie nu numai opera înfăptuită în 1918, ci însăşi existenţa statului, a patrimoniului culturii şi civilizaţiei româneşti. Marile puteri totalitare au reactualizat, în forma cea mai crudă, vechea teorie potrivit căreia statele mici şi mijlocii n-ar avea dreptul la suveranitate şi independenţă naţională, că ele ar cădea în "sferele de influenţă" ale marilor puteri. Neîntrecutul nostru istoric, Nicolae Iorga, a condamnat cu înflăcărată dreptate aceste grosolane tăgăduiri ale dreptului fiecărei naţiuni, cât de mici, la autodeterminare istorică. Încă de la începutul primei conflagraţii mondiale, în tableta Se pot distruge popoare?, el invita să protesteze cu indignare nu numai pe cei care erau insultaţi în mândria lor naţională legitimă şi ameninţaţi în dreptul lor inalienabil, ci întreaga opinie publică internaţională. "Naţiunile - sublinia Iorga - sunt o formă organică a umanităţii. Nici o metodă nu le poate nimici, cum ele nu sunt rezultate din exerciţiul niciunei metode. Ele sunt «născute, iar nu făcute». Şi de aceea, ele vor asista, desigur, la meritata pedeapsă a apăsătorilor".

În anii celui de-al doilea război mondial şi în prelungirile acestuia, până la încheierea tratatelor de pace, naţiunea română a fost victima unei întregi serii de dictate, pe care marile puteri le-au impus, în majoritatea cazurilor, fără a se formaliza să obţină semnătura reprezentanţilor ei oficiali pe documentele respective, ca să nu mai vorbim de unele fapte consumate "la lumina fulgerului" spre folosul Germaniei naziste iniţial, iar, în etapa finală, spre marele avantaj al Rusiei Sovietice.

Drama naţiunii române, ca şi a altor naţiuni din Europa Centrală şi Sud-Estică a început în ajunul războiului, odată cu Diktatul din 23 august 1939, semnat la Moscova de ministrul de externe al U.R.S.S., V.M. Molotov, şi de omologul său german, Joachim von Ribbentrop. Este vorba de Protocolul adiţional secret al Pactului de neagresiune sovieto-german, document propus de guvernul U.R.S.S. care delimita, prin trei articole, sferele de influenţă ale celor două părţi contractante în Europa răsăriteană. Articolul 3 avea următorul cuprins: "În privinţa sud-estului Europei, din partea sovietică este subliniat interesul pentru Basarabia. Partea germană declară totalul dezinteres pentru aceste regiuni".

Spre mijlocul lunii iunie 1940, 26 de divizii sovietice se găseau concentrate pe Nistru şi la nordul Bucovinei iar în ziua următoare, ele au intrat în dispozitivul operativ. La 26 iunie, la ora 10 seara, Molotov remite ministrului României la Moscova, Gh. Davidescu, o notă ultimativă, cu termen de 24 de ore, cerând Basarabia şi Bucovina de Nord. S-a răspuns că guvernul român e gata să înceapă negocieri, dar, în noaptea de 27 spre 28 iunie, se remite o nouă notă ultimativă, de această dată cu termen de 24 de ore, solicitându-se ca trupele sovietice să ocupe teritoriile româneşti în decurs de 4 zile, începând cu 28 iunie, orele 14, ora Moscovei.

Diktatul sovietic a lovit, primul, în opera istorică înfăptuită de naţiunea română în 1918, sfidând cu brutalitate hotărârile plebiscitare de Unire de la Chişinău şi Cernăuţi. României i-a fost răpit un teritoriu de 50 762 km² cu o populaţie de 3 915 000 de locuitori. Bogăţia naţională s-a redus de la 8 717 milioane la 6 220 milioane de dolari.

Anexarea de către U.R.S.S. a unor teritorii istorice şi etnice româneşti era lipsită de orice temei, căci ea nu se sprijinea nici pe voinţa populaţiei, nici pe consimţământul guvernului de la Bucureşti, care, niciodată, nu a încheiat vreun act de cedare sau de delimitare a teritoriilor ocupate. România a acceptat numai cererea de a se retrage din aceste teritorii - Basarabia şi Bucovina de Nord, fără a recunoaşte însă vreo justificare legală a acţiunii sovietice. În şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului din 2 iunie 1940, în cadrul căreia s-au făcut ample expuneri privind situaţia internă şi externă a României, primul-ministru, Gheorghe Tătărăscu, sublinia: "Declar aici, în faţa Parlamentului şi a ţării: am hotărât evacuarea Basarabiei şi a Bucovinei de Sus pentru a putea salva azi fiinţa statului român şi pentru a nu pune în primejdie viitorul românismului. Declar aici că am luat această hotărâre sub presiunea forţei într-unul din cele mai grele momente ale istoriei noastre şi

"Poarta lui Mihai Viteazul" din vechiul zid al oraşului Alba Iulia prin care marele domnitor intra călare în oraşul ce simboliza unitatea Ţărilor Române şi în faţa căreia, la 1 Decembrie 1918, au adăstat cei peste 100 000 de români ce aveau să proclame pentru totdeauna unirea Transilvaniei cu România.

UN GEST FIRESC DE LOIALITATE

Aderarea minorităţilor naţionale la hotărârea românilor de unire a Transilvaniei cu Ţara mamă-România

Ca un semn de recunoaştere a dreptului sacru al românilor din Transilvania de a se uni cu Ţara mamă - România, minorităţile naţionale aşezate de-a lungul secolelor pe pământul nostru strămoşesc nu numai că au urmărit cu respect lupta poporului român pentru făurirea statului său naţional unitar, dar de îndată ce Hotărârea Marii Adunări Naţionale Constituante de la Alba Iulia a devenit fapt împlinit, istorie trăită, aceştia şi-au exprimat ataşamentul faţă de măreţul act. În acest fel, năzuinţa permanentă a poporului român de reîntregire a neamului a fost pe deplin împărtăşită şi aprobată de cei care conviețuiau de veacuri cu noi - saşi, şvabi, maghiari, evrei, slovaci, ţigani etc.

Concret, cum s-au conturat, s-au exprimat aceste sentimente de simpatie şi de aprobare?

Saşii şi şvabii: "SCRISOARE DE AUR A LIBERTĂŢILOR"

În ajunul Marii Adunări Naţionale Constituante de la Alba Iulia, ziarul "Schässbürger Zeitung" din Sibiu, în articolul **În pragul României Mari**, după ce evocă nedreptăţile şi împilările suferite de români şi de către celelalte naţionalităţi asuprite din fosta Ungarie, îşi exprimă admiraţia faţă de evenimentul istoric ce urma să se desfăşoare în ziua de 1 Decembrie: "Mâine se vor aduna în Valea Mureşului, la Alba Iulia sute de mii de români, reprezentanţi ai tuturor ţinuturilor locuite de ei. Reşedinţa principelui Transilvaniei, vechiul Bălgrad, va fi martorul unei deşteptări emoţionante a unui popor viguros, trezit de ideea libertăţii... Pe pământul istoric de la Apulum... pe locul unde şi-au vărsat sângele eroii libertăţii Horea, Cloşca şi Crişan, naţiunea română îşi va proclama suveranitatea... Mâine se înfăptuieşte visul unui puternic viitor, al unei afirmări naţionale, al unirii a tuturor românilor de pretutindeni până unde stăpâneşte limba română într-o patrie unitară".

Adeziunea saşilor la Hotărârea Marii Adunări Naţionale Constituante de la Alba Iulia s-a manifestat cu putere în Adunarea reprezentanţilor minorităţii săseşti din Transilvania, care s-a desfăşurat la Mediaş, la 8 ianuarie 1919, când, în **Rezoluţia** adoptată, se aprecia: "Avem încredere în Hotărârea de la Alba Iulia. Avem încredere în poporul român, care, ieşind din starea de oprimare naţională a realizat obiectivul său naţional sublim". Afirmându-şi loialitatea deplină faţă de statul naţional unitar român, Rezoluţia mai sublinia: "Fiind convinşi de importanţa mondială a acestui act, saşii din Transilvania se pronunţă, conform principiului de autodeterminare, pentru unirea Transilvaniei cu România, salută cordial poporul român şi-l felicită pentru împlinirea idealurilor sale naţionale. Saşii iau act nu numai de un proces istoric de importanţă mondială, ci şi de dreptul legitim al poporului român pentru unire şi formarea unui stat."

Mărturisind cu aceeaşi sinceritate şi francheţe că "noi trăim cu românii de veacuri în cea mai bună înţelegere", fruntaşul saşilor, dr. **Rudolf Brandsch**, îşi lua legământul de a se pune la dispoziţia noii patrii - România - "cu toată înţelepciunea noastră veche, cu bucuria şi cu voinţa noastră de lucru". În acelaşi timp, recunoscând că hotărârile de la Alba Iulia sunt garantate de răspunderea morală a poporului român, aprecia că acestea reprezintă "noua noastră «Scrisoare de aur a libertăţilor», Magna Charta noastră pe care noi ne-am clădit aderarea noastră şi ne validăm drepturile noastre".

Este o dovadă concludentă a adevărului că aceste declaraţii nu îmbrăcau nici o clipă un caracter formal, de complezenţă, ci, dimpotrivă, conducătorii saşilor aveau o deplină încredere în noua lor patrie, România Mare, şi în înfăptuitorii acesteia, care "au fost reprezentanţii şi apărătorii dreptului poporului lor în cele mai grele timpuri, au fost sinceri, credincioşi şi de caracter. Ei ne oferă garanţia cea mai bună pentru speranţele noastre şi măresc încrederea noastră în noua noastră patrie". Aceeaşi poziţie de loialitate o afirma şi ziarul "Bistritzer Deutsche Zeitung", în articolul Zum 1 Dezember, în care se remarca: "Noi, saşii, nu vom precupeţi nici un efort pentru a contribui din răsputeri la însănătoşirea vieţii. Dorim sincer, şi accentuăm acest lucru, să trăim în înţelegere cu fraţii noştri români, să contribuim cu puterea de muncă şi străduinţele noastre la înflorirea României".

La rândul lor, populaţia şvăbească, în adunările ei convocate la 10 iulie şi 10 august 1919, la Timişoara, adoptă şi ea o **Rezoluţie**, în sensul aprobării Hotărârii istorice de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Şvabii, prin reprezentanţii lor, remit şi Conferinţei internaţionale de pace de la Paris un **Memoriu**, prin care îşi exprimă sentimentele de totală adeziune la noul stat românesc. "Votând Rezoluţiunea de unire cu România - se relevă în acest Memoriu - Adunarea naţională a populaţiei şvăbeşti a ţinut să accentueze două fapte, pe care ne permitem, domnule preşedinte, să le supunem în mod special atenţiunii dvs. Este vorba mai întâi de dorinţa categoric exprimată de unanimitatea Adunării pe care tot poporul şvab o simpatizează şi pe care o respectă şi de care se simte legat prin originea multora din fiii săi de rasă comună latină. Secolele de viaţă comună ne-au învăţat să apreciem pe vecinii şi concetăţenii noştri români la justa lor valoare şi experienţa din timpurile din urmă n-a făcut decât să ne întărească convingerea că numai unirea cu România va putea să ne ofere garanţiile suficiente pentru existenţa şi progresul nostru".

Maghiarii: "S-A ÎNTRONAT DEMOCRAŢIA ÎN LOCUL UNUI SISTEM ŞOVIN"

Hotărârea istorică a Marii Adunări Naţionale Constituante de la Alba Iulia de unire a Transilvaniei cu Ţara mamă - România - a găsit un ecou larg şi în rândurile minorităţii maghiare. Aprobând întru totul năzuinţele poporului român de făurire a statului său naţional unitar, **Lajos Varjássy**, personalitate marcantă maghiară din Arad, fost prefect al judeţului, declara: "Eu găsesc cât se poate de natural ca un popor plin de demnitate să nu mai vrea să tolereze robia, cum nici noi ungurii nu am tolerat-o faţă de Austria. Întreaga mea convingere sociologică s-ar revolta la gândul că vreuna din naţionalităţi să trăiască în dependenţă şi servitute faţă de Ungaria".

Urmărind atmosfera din preajma Adunării Naţionale de la 1 Decembrie, febrilele pregătiri, ca şi sosirea a sute de mii de români reprezentând întreaga Transilvanie, ziarul "Kolozsvári Hirlap", anticipând aprecia: "Aceasta va fi o zi istorică pentru români", întrucât "năzuinţele românilor nu sunt noi. Într-e Memorandumul trimis la împăratul Iosif al II-lea (în 1892), cele 16 puncte-program ale Adunării Naţionale de la Blaj din 1848, cuvântarea-program a lui Bărnuţiu, enunţările ulterioare, precum şi declaraţiile fruntaşilor politici români şi între năzuinţele de azi este o legătură strânsă".

Realitatea istorică, desfăşurarea evenimentelor i-au determinat pe maghiarii clarvăzători să înţeleagă mai bine cursul istoriei. În contrast cu forţele retrograde maghiare, cu grofii şi baronii, care îşi pierdeau dominaţia şi care propovăduiau opoziţia faţă de aceste evenimente, acelaşi ziar clujean aprecia: "Faţă de cele întâmplate la Alba Iulia şi faţă de tot ce se va întâmpla, faţă de hotărârile luate acolo noi avem doar o singură sarcină: să întâmpinăm evenimentele cu toată liniştea şi încrederea în declaraţiile conducătorilor români".

Cu prilejul ratificării unirii Transilvaniei cu România de către Parlamentul de la Bucureşti, declarat Constituantă, deputatul maghiar de Bihor, contele dr. Carol Nessirode, preciza: "Convingerea mea personală este că pentru minorităţile naţionale din părţile alipite şi, mai cu seamă pentru maghiari, unirea cu România nu poate fi primejdioasă sau dăunătoare. Ajungerea la putere a românilor în Ardeal pe baza dreptului majorităţii este cu atât mai firească cu cât prin aceasta **s-a întronat democraţia în locul unui sistem şovin şi al dominaţiei de clasă**".

Secuii: "NEAMUL SECUIESC VA FI UNA DIN PIETRELE CELE MAI SIGURE LA EDIFICIUL ROMÂNIEI"

Într-o Proclamaţie publicată în ziarul din Braşov, **secuii** îşi îndreptau spre români gândurile şi speranţele. "Neamul secuiesc, neinfluenţat de politicienii fostului regim ungar - se subliniază în Proclamaţie - va şti să găsească calea cea curată ce duce la înfrăţirea neamurilor". În zilele Unirii, reprezentanţii secuilor scoteau în evidenţă luptele comune purtate împreună cu românii pentru libertate: "De la Mihai Viteazul încoace sângele celor două neamuri a curs laolaltă în apărarea cauzelor înalte" - conchideau ei. Pe aceeaşi poziţie de loialitate şi încredere faţă de statul naţional unitar român se situa şi deputatul secuilor, dr. Fay, când, în Parlamentul român din Bucureşti, declara: "Având nădejde că interesele lor vitale vor fi ocrotite în marginile noului stat, secuii au primit cu linişte şi încredere unirea cu România... Făcându-se astfel, eu sunt convins că în scurt timp **neamul secuiesc va fi una din pietrele cele mai sigure la edificiul României**".

Evreii: "ADERĂM DIN INIMĂ ŞI CU MULTĂ SATISFACŢIE"

Luând cunoştinţă de actul istoric de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, evreii ardeleni se întrunesc la Bucureşti, la 18 martie 1919, adoptând o Moţiune, prin care "**aderă din inimă şi cu multă satisfacţie la programul cuprins în acest act**, având în vedere că dispoziţiile privitoare la libertatea naţională, a limbii materne în învăţământ..., la reprezentarea proporţională în Parlament...., la asigurarea de drepturi egale..., precum şi la necondiţionata libertate a presei, a întrunirilor şi a asociaţiilor corespund întrutotul principiilor liberale şi democratice ale vremurilor actuale".

Slovacii: "VOM FI CETĂŢENI CREDINCIOŞI AI ROMÂNIEI"

"Noi slovacii din Transilvania - evidenţia deputatul slovac, G. Hrabovski în Parlamentul României Mari - am cerut unirea cu România potrivit cu dreptul de autodeterminare a naţiunilor... **Noi, slovacii, vom fi cetăţeni credincioşi ai României**".

Ţiganii: "CEI MAI SUPUŞI ŞI CREDINCIOŞI FII ŞI CETĂŢENI AI ROMÂNIEI MARI"

La 27 aprilie 1919, Adunarea reprezentanţilor acestei minorităţi, ţinută la Târnăveni, adoptă un **Memoriu**, în care declarau "sărbătoreşte şi pentru totdeauna" că "atât noi cât şi urmaşii noştri să fim consideraţi de **cei mai supuşi şi credincioşi fii şi cetăţeni ai României Mari**".

Sunt, toate acestea, expresii concludente ale modului în care a fost privit şi primit actul Unirii de la 1 Decembrie 1918, de către minorităţile din ţara noastră, dovedind poziţia de profundă loialitate şi încredere faţă de statul naţional unitar român. Este aceasta şi o confirmare a realităţii istorice, potrivit căreia, veacuri de-a rândul, în trecutul zbuciumat, unite au fost rândurile tuturor celor care trăiau şi munceau pe aceste meleaguri ale vechii Dacii, atât în mari bătălii interne pentru asigurarea progresului şi bunăstării, cât şi împotriva cotropitorilor.

■ Dr. Augustin DEAC

lăsând viitorului sarcina să judece actul nostru".

Dezmembrarea statului naţional unitar român prin intervenţia brutală a marilor puteri şi-a găsit o nouă expresie concludentă în Diktatul odios de la Viena.

La 15 iulie 1940, într-o scrisoare ameninţătoare adresată lui Carol al II-lea, cancelarul Reichului cerea pe un ton ultimativ ca România să se încadreze definitiv în linia politică a Germaniei şi să consimtă la cedări teritoriale faţă de Ungaria şi Bulgaria, subliniind că "o revizuire a devenit inevitabilă. Orice încercare de a evita pericolele care ameninţă ţara dumneavoastră trebuie să fie şi va fi sortită eşecului. Mai devreme sau mai târziu - şi probabil într-un timp foarte scurt - rezultatul ar putea fi chiar distrugerea României".

La 27 iulie, primul-ministru român, Ion Gigurtu, şi ministrul de externe, M. Manoilescu, au făcut o vizită în Germania şi au abordat, în convorbirile purtate la Berchtesgaden, cu Hitler şi Ribbentrop, problema negocierilor româno-ungare, ajungându-se la următoarele concluzii: "1. Noi - relata Manoilescu - urma să hotărâm cu ungurii şi bulgarii, liberi şi nesiliţi şi fără nici o intervenţie germană, nici în favoarea, nici în defavoarea noastră. 2. Aceste tratative nu erau legate de nici un termen de încheiere. 3. Baza tratativelor era schimbul de populaţie cu scopul de a ajunge la o soluţie în care nici un ungur să nu rămână sub români şi nici un român sub unguri. 4. Hitler a lăsat deschisă posibilitatea unui plebiscit cel puţin parţial, în Transilvania şi a utilizării unor armate neutre pentru supravegherea schimbului de populaţie. 5. În sinteză, la Berchtesgaden s-au stabilit anumite principii şi linii precise şi coerente, iar Hitler a rămas angajat faţă de noi să le respecte." În realitate, dictatorul de la Berlin era decis să menţină un control strict asupra relaţiilor dintre România şi Ungaria şi, încurajând politica revizionistă a guvernului de la Budapesta, să subordoneze Germaniei, tot mai mult, ambele ţări.

"Arbitrajul" Germaniei şi Italiei de la Viena din 30 August 1940 nu a avut nimic comun cu ceea ce presupune o asemenea procedură, în afară de denumire. El a fost un adevărat diktat imperialist care viola flagrant, brutal şi cinic dreptul inalienabil al românilor, aşa cum a fost el înfăptuit prin hotărârea istorică a Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Ribbentrop şi Ciano au invocat insistent în faţa delegaţilor români pericolul grav al dispariţiei statului român ca urmare a unei agresiuni simultane a Rusiei, Ungariei şi Bulgariei. "Suntem ameninţaţi - nota regele Carol al II-lea în Jurnalul său la 29 august 1940 - că mâine o să ne găsim în război, atacaţi de nemiloşii unguri şi (de) U.R.S.S., o situaţie disperată".

Discuţiile dintre Manoilescu, Ribbentrop şi Ciano s-au purtat tot timpul sub imperiul unor asemenea ameninţări. "Am plecat de acolo consternat, zdrobit, cu sentimentul că cele două ţări puternice, care dispuneau de soarta lumii, nu erau dispuse să-şi schimbe cu nimic implacabila hotărâre! - scria M. Manoilescu. În special graba cu care mi se cerea răspunsul şi care a fost confirmată prin termenele din ce în ce mai scurte, care ni s-au acordat în cursul nopţii, m-au făcut să văd în ce cleşte eram strânşi şi cât de neîndurătoare era presiunea care se exercita asupra noastră. Impresia statornicită a acestei dramatice întâlniri cu Ribbentrop şi Ciano a fost aceea pe care o comunicam în aceeaşi zi (la Bucureşti), în una din telegramele mele: Totul apare ca o piesă scrisă dinainte, în care nici o singură vorbă şi nici un singur gest nu se poate schimba. Alternativa pe care mi-au pus-o a fost următoarea: sau primim arbitrajul astăzi, cel mai târziu la miezul nopţii, încât mâine să se dea hotărârea, sau, dacă nu primim, vom fi mâine atacaţi şi va fi sfârşitul României."

Prin Diktatul de la Viena, pronunţat de Germania şi Italia în complicitate cu Ungaria, României i s-a răpit un teritoriu de 42 360 km² cu peste 2 609 000 locuitori, dintre care 50,2% erau români, deci peste 1 300 000, şi numai 37,1% erau secui şi maghiari, restul - germani, evrei, cehi şi alte naţionalităţi. A fost, după acea din 26 iunie 1940, o nouă crimă împotriva României. "Astfel, mişeleşte, prin surprindere şi violenţă, ca tâlharii în miez de codru - scria Raoul Bossy - a fost ucisă vremelnic România Mare de Hitler şi Mussolini, de Ribbentrop şi Ciano".

Rapturile teritoriale din 1940 au produs mari daune economiei româneşti, determinând reducerea resurselor naturale, a capitalurilor investite, a forţei de muncă, a producţiei industriale şi agricole. Din datele statistice, incomplete, întocmite de Direcţia Inventarului avuţiei publice, rezultă că totatul avuţiei naţionale pierdute din România în urma diktatelor imperialiste din anii războiului (calculată la valoarea leului din 1940), s-a ridicat la 1 654 304 000 000 lei, din care cea mai mare parte, 925 507 000 000, a revenit Ungariei.

În toamna anului 1944, după ce România s-a alăturat Coaliţiei Naţiunilor Unite, teritoriul ocupat de Ungaria a fost eliberat şi reîntregit cu Ţara, iar la Conferinţa de Pace de la Paris din 1946, Puterile Aliate şi Asociate au declarat nul şi neavenit odiosul verdict al puterilor Axei din 30 august 1940. În ceea ce priveşte U.R.S.S., învingătoare în război, ea şi-a păstrat prada obţinută în timpul războiului de la România şi de la celelalte state din Europa Centrală şi de Est.

Pierderile teritoriale, umane, materiale şi spirituale ale naţiunii române, ca urmare a diktatelor imperialiste din vara anului 1940, prin impunerea dreptului forţei, sunt incomensurabile, iar povara consecinţelor lor se resimte şi în zilele noastre.

■ Prof. dr. Ştefan LACHE

CULTURA ȘI POLITICA

(Continuare din pag.1)

Istoria arată că nu este o relație de determinare între valori spirituale și libertățile sociale; cu atât mai puțin între aceste valori și apartenența creatorului lor la un partid politic sau altul, la o anume doctrină politică, deși diversele sfere ale culturii nu au fost și nu pot fi izolate, ferite de o anumită imixtiune voită a politicii. Societatea democratică are însă avantajul că pe măsură ce se dezvoltă într-un context național-statal sau altul realizează acele interconexiuni sociale care permit valorificarea superioară a potențelor creatoare ale națiunii. Eminescu vorbea despre "lanțul continuității istorice a culturii noastre", ca factor de "conștiință unitară publică" ce naște "o solidaritate etică", iar arta, cultura națională își au rațiunea de a fi prin faptul că nasc în inimile indivizilor "întărirea și intensivitatea acelui simțământ subiectiv care face ca toți să se numere ca membrii aceluiași corp" (aceleași națiuni).

Această înțelegere, viabilă și astăzi, în condițiile democrației pluraliste din statul de drept aduce la ordinea zilei cerințele fructificării superioare a diversităților de opinii și de opțiuni pentru a crea condiții din cele mai bune vieții culturale românești, sub toate aspectele sale. Cu alte cuvinte, dezvoltarea științei, învățământului, a creației din toate domeniile poate lua înfățișarea sau semnificația unei reale cauze naționale. Într-o asemenea ipoteză disputele politice pot lua o turnură constructivă, cooperantă în fond, deosebirile inerente de vederi referindu-se la căi, metode și mijloace, nu la scopul final, la obiectivele fundamentale.

În legătură cu aceasta ar fi de sugerat - cel puțin spre reflecție dacă nu pentru acțiune efectivă - ca în ministere cum sunt cel al culturii, învățământului, științei să se practice o posibilă și benefică neutralizare politică, în sensul ca personalul acestora, asemeni militarilor și diplomaților, să nu fie încadrat politic într-un partid sau altul.

Structurile și instituțiile democratice românești, bazându-se pe izvoarele perene, pe originalitatea și universalitatea culturii noastre naționale au șansa de a deschide noi perspective acestui domeniu sensibil dar și durabil al existenței umane din a cărei experiență rezultă că esența și demnitatea reală a oricărei culturi sunt incompatibile cu exclusivismul și sectarismul partizan, cu tentația excomunicării unor personalități sau opere de valoare. Dimpotrivă, orice cucerire spirituală, orice creație specifică se cer a fi privite ca un bun comun, evaluate și promovate cu mândrie. Denigrarea și minimalizarea propriei culturi sunt deopotrivă acte anticulturale și antinaționale, însoțite mai totdeauna cu atitudini de ploconire față de ceea ce este străin. În acest sens, una din probele cele mai veridice ale democrației reale constă în stimularea și apărarea cu forțe unite a culturii naționale; ceea ce nu înseamnă negarea sau diminuarea altor culturi. Din acest punct de vedere, sunt mereu actuale ideile susținute de Dimitre Gusti în **Sociologia militans. Cunoaștere și acțiune în serviciul națiunii.** Marele patriot și om de știință român scria cu o îndreptățire care ne convinge, ne mișcă și ne animă și azi: "Activitatea creatoare de valori culturale a fiecărei națiuni se îmbină și se completează într-un tot armonic cu activitatea particulară a celorlalte națiuni, formând acea unitate culturală supremă care este umanitatea... O umanitate fără personalitățile puternice ale națiunilor care-i compun unitatea ar fi anemică, săracă și secătuită, căci i-ar lipsi tocmai multiplicitatea izvoarelor, care-i dă viață și vigoare".

Parafrazând această generoasă și stimulatoare observație științifică se poate afirma că o politică sectară și discriminatorie în sfera culturii naționale și universale, fără acceptarea diversității valorilor ar fi o politică sterilă, săracă și secătuită, căreia i-ar lipsi tocmai originalitatea și prospețimea ce caracterizează fiecare cultură națională ca și orizontul cultural larg cuprinzător universal care să-i dea, împreună, viață și vigoare, mai ales în condițiile democrației și statului de drept.

STATUL DE DREPT ȘI TRANZIȚIA (I)

Profitând de solicitudinea corpului profesoral al Facultății de Drept a Universității "Spiru Haret", de interesul studenților acestei facultăți pentru dezbaterea aspectelor teoretice și practice ale edificării statului de drept în condițiile tranziției, sub impactul numeroaselor probleme social-politice și economice ce-și așteaptă soluționarea în această etapă, redacția revistei noastre a propus organizarea unei serii de întâlniri pe această temă, a cărei primă parte, introductivă, o publicăm în continuare. Participanții sunt studenți din anul III al Facultății de Drept, iar moderatorul discuției dr. Gheorghe DIACONESCU, profesor asociat al Facultății de Drept. Discuția găzduită de această facultate va continua, rămânând deschisă opiniilor venite din partea studenților oricăror facultăți din cadrul Universității "Spiru Haret".

PREMISELE EXISTENȚEI STATULUI DE DREPT

Dr. Gh. DIACONESCU: Am avut prilejul să discutăm această grea și complexă temă cu doi ani în urmă la o disciplină de specialitate. Între timp, procesul construcției statului de drept a evoluat. Dar, mai întâi, să încercăm să încadrăm teoretic această temă, afirmând că un stat de drept presupune, obligatoriu, existența unui sistem legislativ democratic (reținem că există numeroase sisteme legislative, dar nu toate au această caracteristică) care este format, în principal, din Constituție cât și din celelalte legi elaborate în acel stat. În al doilea rând, trebuie să existe acele instituții - firește, cu caracter democratic, corespunzătoare prevederilor constituționale și reglementărilor legale - care să exercite atribuțiile stabilite prin Constituție. În sfârșit, din al treilea punct de vedere, trebuie să reținem existența unor mecanisme care să facă să funcționeze instituțiile cu caracter democratic existente în stat. Avem o Constituție modernă și democratică și afirmăm aceasta nu pentru că suntem români, ci pentru că ea este în realitate modernă și democratică, fiind astfel evaluată și de oamenii de certă probitate profesională din străinătate. Recent am avut o discuție cu o delegație canadiană care era efectiv stupefiată - desigur, în mod pozitiv - de unele dintre prevederile ei. Avem instituții democratice: un parlament ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, un guvern mai puțin stabil, acum serios criticat și recent supus unei moțiuni de neîncredere. Avem o putere judecătorească care funcționează, așa cum știți, în condițiuni bune. Există și alte instituții fundamentale ale statului - Curtea constituțională, Curtea de Conturi ș.a. Deci, primul subiect în care s-ar putea angaja o discuție ar fi dacă în condițiile existenței acestui cadru legislativ și instituțional, tot acest angrenaj **funcționează** în direcția obiectivelor ce le are de îndeplinit, altfel spus, dacă România este un stat de drept prin felul concret în care funcționează instituțiile sale și în care se aplică legile elaborate până în prezent.

Florin BARBU: Mai întâi aș avea o mențiune de făcut și anume că din Constituție lipsește explicit principiul separației puterilor în stat.

Dr. Gh. DIACONESCU: Constituția nu consacră explicit acest principiu, dar prin felul cum a fost ea structurată și anume, prin reglementarea distinctă a modului de organizare și funcționare a autorităților publice - Parlament, Președintele României și Guvern, Autoritatea judecătorească - este configurat implicit principiul separației puterilor.

ESTE ROMÂNIA UN STAT DE DREPT PRIN MODUL DE FUNCȚIONARE A INSTITUȚIILOR SALE?

Florin BARBU: Dv. ați dat o definiție a statului de drept spunând că este acel stat în care ordinea se realizează pe baza dreptului, deci toate statele moderne, dispunând de o legislație, s-ar putea accepta că sunt state de drept. Conotația actuală se referă la caracterul democratic al legislației, la cultul legii, adică la respectul pentru lege ce-l datorează fiecare persoană și la nesituarea deasupra ei a cuiva. Cred că aici apar unele disfuncționalități în condițiile actuale ale țării noastre, cred că ele sunt generate și de niște lacune legislative, ceea ce face să nu poată fi acoperite unele situații de fapt și, din păcate, această situație se prelungește. Și acum doi ani discutam această realitate că în Parlament sunt puțini specialiști în probleme de drept. După părerea mea, în noua structură parlamentară situația, din acest punct de vedere, este aceeași. Vă mențineți, domnule profesor, această părere exprimată atunci?

Dr. Gh. DIACONESCU: Nu este o susținere "pro domo", pentru că suntem juriști, ci pentru că este de dorit și necesar ca, în Parlament să predomine juriștii și încă de calitate, care știu cum se construiește o lege. În aceeași măsură și executivul trebuie să se sprijine în activitatea sa pe aportul juriștilor, pentru că, iată au fost date două hotărâri de guvern, care sunt neconstituționale. Ele au drept obiect incriminarea unor fapte, deși puterea de a reglementa infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora o are exclusiv Parlamentul.

Florin BARBU: Nu cumva aceste hotărâri au fost date în perioada când Guvernul era abilitat să conducă prin decrete-legi?

Dr. Gh. DIACONESCU: Nu. Sunt două hotărâri emise după adoptarea Constituției, în 1992, pe timpul guvernării Stolojan.

Florin BARBU: Cum vă explicați că s-a putut să se dea curs unor hotărâri neconstituționale?

Dr. Gh. DIACONESCU: Este greu de înțeles și cu atât mai puțin de explicat cum se pot produce asemenea erori în condițiile în care atât la Guvern cât și la cele două ministere care au promovat inițiativele există consilieri juridici, există persoane cu pregătire juridică. O discuție în legătură cu constituționalitatea unui demers parlamentar s-a purtat și recent cu prilejul introducerii moțiunii de către unele partide din opoziție, moțiune ce viza încrederea în Guvern. S-au exprimat cel puțin două categorii mari de opinii și, în cadrul fiecăreia, o multitudine de idei și argumente, pro sau contra moțiunii.

Florin BARBU: În esență ce s-ar putea spune? Au fost promotorii moțiunii abili, au disimulat ei o moțiune de cenzură într-o moțiune obișnuită? În final s-a dovedit a fi o moțiune de cenzură. Nu înțeleg de ce nu au pedalat pe ideea moțiunii de cenzură, pentru că ea s-ar fi încadrat în litera legii? Se pare că ar fi fost pentru ultima oară în această sesiune când ar fi putut s-o facă, iar consumarea ultimului "cartuș" nu ar fi fost de dorit pentru inițiatori.

Dr. Gh. DIACONESCU: Vă rog să observați și altceva. Părerile ca și argumentele, de o parte și de alta, pot fi, evident, diferite. Au fost expuse opinii, corecte pe fond - după aprecierea mea - dar greșit motivate. Astfel, intervenția unui parlamentar, literat de formație, a fost argumentată pe împrejurarea că moțiunea nu viza o problemă de politică internă sau externă. Putem accepta o astfel de motivație? Desigur că nu, pentru că retragerea încrederii în Guvern și demiterea acestuia ce altceva este decât o problemă politică și încă o problemă majoră? Să revenim însă la însemnătatea prezenței juriștilor în Parlament, desigur, nu a oricăror juriști, ci a celor de calitate. Din acest punct de vedere, aș vrea să vă rețin atenția asupra intervenției senatorului Valeriu Suianu, ale cărui argumente erau desprinse din file de carte bună de drept. Nu discut dacă argumentele sale erau îndreptate spre soluția cea mai bună, pentru că, v-am prevenit, nu-mi voi exprima punctul de vedere personal, dar senatorul Valeriu Suianu a avut două intervenții care nu pot fi considerate decât ca intervențiile unui jurist de certă calitate. Și dacă, acolo, în Senat erau 20 de juriști de același calibru, iar dacă la Camera Deputaților erau cel puțin 80 de astfel de juriști, lucrurile se limpezeau cu mai multă ușurință.

RISCURILE PERFECȚIONĂRILOR DIN MERS

Fabiola LUPESCU: Dacă am face o retrospectivă a constituirii instituțiilor fundamentale prevăzute de Constituție, am constata că exceptând "avocatul poporului", restul instituțiilor există. Nu știm cum va fi, dar în alte țări această instituție a adus rezultate bune. Recent, s-a desfășurat la București și un simpozion pe această temă, ceea ce înseamnă că se fac preparative pe această linie și poate că ar trebui să fim optimiști în legătură cu efectele acestei noi instituții.

Dr. Gh. DIACONESCU: Credeți că puterea judecătorească a făcut să triumfe unele din principiile statului de drept?

Fabiola LUPESCU: Ar trebui, dar cazuistica lasă deocamdată de dorit.

Alexandru CHIRIȚĂ: În problema caselor naționalizate, hotărârile judecătorești, în temeiul unor argumente juridice - la o problemă care a pornit de la un abuz dar a devenit o problemă socială - au fost corecte. Se pare însă că nu sunt definite încă reglementările după care se vor evalua problemele locuințelor naționalizate.

Denis CIOBANU: S-a produs totuși o ingerință. Parlamentul, deși nu avea competența, a dat o lege prin care a suspendat activitatea judecătorească în această materie și, deci, hotărârile pronunțate, având un asemenea obiect, nu pot fi aplicate deocamdată.

DE LA SEPARAREA PUTERILOR LA OBIECTIVITATEA MAGISTRAȚILOR ȘI NU NUMAI A ACESTORA

Dr. Gh. DIACONESCU: Potrivit legii, magistrații, ca și alte categorii socio-profesionale, nu pot face parte dintr-un partid politic. Dacă nu ar fi această lege, dacă s-ar abroga în viitor, credeți că un magistrat ar putea fi obiectiv în măsura în care ar fi purtătorul concepției unui partid politic?

Doina BĂLȚĂTESCU: Nu cred că ar putea fi obiectiv, el va fi influențat în judecata și deciziile sale de concepția partidului său.

Dr. Gh. DIACONESCU: Subliniind necesitatea ca noi, actuali și viitori juriști, să fim absolut imparțiali, conchidem că acest subiect, ca și altele referitoare la constituirea și consolidarea statului de drept în România le vom dezvolta la o apropiată discuție.

■ A consemnat
Georgeta RUȚĂ

BALCANII DUPĂ "RĂZBOIUL RECE"

Îmi amintesc că la întâlnirea miniştrilor de externe din ţările balcanice, găzduită de Tirana (pe fundalul marilor manifestaţii de stradă, nu lipsite de violenţă, care prevesteau sfârşitul ultimului bastion totalitar din zonă), ministrul de externe al lugoslaviei, Loncear, privea încă optimist viitorul. Colegii săi din celelalte ţări balcanice gândeau chiar la o serie de acţiuni, propuse, de altfel, în documentul final al reuniunii, de natură să ducă la întărirea colaborării şi bunei vecinătăţi. Nimeni nu bănuia pe atunci, în ianuarie 1991, că numai după câteva luni se va derula scenariul pregătit cu migală, pentru a pune în scenă, în mod dramatic, criza iugoslavă. Reuniunea de la Tirana era, de fapt, sfârşitul începutului perioadei de euforie care a urmat abia încheiatului "război rece". Ea fusese un adevărat cântec de lebădă al firavei colaborări balcanice.

Un politician asemuia regiunea aceasta din sud-estul Europei cu cornul abundenţei, potrivit mitologiei greceşti, dar şi cu o tragedie antică al cărei leagăn se află tot aici. Pe scena Balcanilor s-au jucat şi în trecut şi, din păcate, se joacă şi astăzi drame înfricoşătoare, consemnate cu litere de sânge şi foc în paginile istoriei. Pentru respectarea adevărului, trebuie spus că, de-a lungul a peste trei decenii, în această regiune, pe care divizarea forţată a continentului nu a scutit-o de grave probleme, s-a statornicit totuşi un climat cât de cât stabil, în ciuda unor convulsii şi stări de tensiune. După cum se ştie, din cele şase ţări balcanice, două aparţineau NATO, două Tratatului de la Varşovia; Iugoslavia devenise, după faimoasa schismă din 1950, independentă şi nealiniată, iar Albania se afla într-o situaţie de autoizolare. Presiunile marilor puteri, ca şi ale celor două blocuri militare opuse ţineau mereu ridicată temperatura din cazanul balcanic, care, într-un fel, a rămas tot tradiţionalul "butoi cu pulbere" al bătrânului continent. În pofida faptului că multe dintre problemele fundamentale ale ţărilor din zonă nu au fost soluţionate, prin eforturi şi căutări comune s-au găsit, totuşi, căile pentru purtarea dialogului, începutul unor acţiuni concrete de colaborare, mai cu seamă pe plan economic şi cultural. Amintesc, aici, reuniunile balcanice de la Bucureşti, Belgrad, Sofia, Atena, Ankara, pe linia miniştrilor de externe, ca şi multitudinea de acţiuni pe plan guvernamental şi sectorial. Şi, fapt deosebit de important, Balcanii au reprezentat un teritoriu stabil în care nu au existat conflicte armate.

Credincioasă tradiţiei sale, diplomaţia românească s-a manifestat cu vigoare şi iniţiative în toţi aceşti ani. Este nu numai falsă dar şi antinaţională opinia simplistă, vulgarizatoare a acelor politologi şi istorici care încearcă să şteargă cu buretele contribuţia concretă a României la asigurarea bunei vecinătăţi, a colaborării, în spiritul principiilor statuate de dreptul internaţional, al respectului independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne, nerecurgerii la forţă, respectului reciproc. Tocmai datorită acestei politici, România s-a bucurat de încredere şi stimă, relaţiile sale fiind bune sau foarte bune cu toate statele din zonă. După evenimentele din 1989, în noile condiţii oferite de triumful libertăţii şi democraţiei, problematica complexă a Balcanilor a căpătat noi valenţe şi dimensiuni, politica externă românească dovedind, în mod concret, prin acţiuni şi iniţiative că este continuatoarea fidelă a conceptelor marelui bărbat de stat care a fost Nicolae Titulescu.

O radiografie a "stării de sănătate" a Balcanilor arată că, o dată cu sfârşitul "războiului rece", s-a ajuns în mod paradoxal la crearea unui vid geopolitic în această zonă iar consecinţele cele mai dramatice ale acestei realităţi s-au cristalizat în lugoslavia.

Anul acesta, mai precis în primăvară, a avut loc la Belgrad o masă rotundă, organizată de Institutul de politică şi economie internaţională belgrădean, având ca temă "Balcanii după războiul rece". Scopul acestei manifestări ştiinţifice, care a reunit experţi din multe ţări, printre care şi România, a fost analizarea noilor realităţi din regiune, ameninţată de noi divizări pe baze politice, ideologice şi religioase.

Este demn de subliniat faptul că mulţi dintre participanţi au pus în lumină o concluzie care iese din tiparele clasice ale analizei politice şi anume că o serie de state din centrul Europei, S.U.A., Comunitatea internaţională, în general, au abordat în "mod colonial" această criză, sprijinind secesiunea unor republici din fosta lugoslavie. Cunoscutul profesor Fred Voerner Niel, de la Universitatea Clairmont, releva că politica externă americană faţă de lugoslavia abundă în confuzii şi iniţiative greşite, toate acestea datorându-se necunoaşterii şi neînţelegerii situaţiei. La rândul său, profesorul american Sean Gervassi consideră că politica americană urmează linia fundamentală faţă de Europa răsăriteană şi lugoslavia, trasată încă de la începutul anilor '80. El amintea, în această ordine de idei, de "directivele de securitate" semnate de fostul preşedinte american Reagan (în 1982 şi 1984) din care se desprinde în mod clar concluzia că S.U.A. au sesizat necesitatea reorganizării Balcanilor în cazul prăbuşirii U.R.S.S.

Că evenimentele dramatice din Bosnia-Herţegovina, mai ales, dar şi de pe teritoriul altor republici desprinse din fosta lugoslavie fondată de Tito, au repercusiuni asupra situaţiei din Balcani, dar nu numai, este un adevăr. Oricând, flăcările care mistuie aşezări din Bosnia se pot extinde în întreaga zonă, cu urmări catastrofale. Dincolo de eforturile mediatorilor ONU, de diversele variante ale planurilor de pace, de prezenţa forţelor de menţinere a păcii, sub steagul ONU, de rezoluţiile Consiliului de Securitate, dincolo chiar de joaca beligeranţilor de a semna acorduri de încetare a focului, uitate în aceeaşi clipă, se impun totuşi câteva concluzii despre acţiunile care au condus la crearea situaţiei explozive din Balcani. Aceste repere sunt oferite de şeful diplomaţiei iugoslave şi ele pot fi rezumate astfel: 1) A fost destrămată o ţară balcanică, fondatoare a ONU, a CSCE, a Mişcării de nealiniere şi punctul cheie al echilibrului din Balcani. 2) S-a dat o lovitură serioasă sistemului tratatelor de pace încheiate la Versailles şi Paris, prin care s-a creat un precedent periculos, ce ar putea fi invocat de potenţialele ţări revizioniste în demontarea, în continuare, a acestui sistem. 3) După 70 de ani de soluţionare eficientă a fost reactualizată problema sârbă, deoarece sârbii sunt singurul popor constitutiv al fostei R. S. F. Iugoslavia cărora le-a fost contestat dreptul la autodeterminare, ceea ce a dus la ostilităţi militare în Croaţia şi Bosnia-Herţegovina. 4) A fost deschisă calea spre reînvierea vechilor concepte de sfere de interese în Balcani de către factori extrabalcanici şi pentru apariţia puterilor protectoare ale unor ţări şi popoare balcanice şi 5) Partea centrală a Balcanilor a devenit un poligon pentru experimentarea metodelor şi impunerea modelului politicii de forţă şi interese, cu ambiţia de a servi ca un avertisment adresat popoarelor şi statelor mai mici din alte regiuni ale lumii, de a nu se opune voinţei şi intereselor celor puternici.

Evoluţia complexă şi confuză în acelaşi timp a situaţiei de pe fronturile de luptă din fosta lugoslavie provoacă, pe bună dreptate, îngrijorare celorlalte state din zonă dar şi Europei în ansamblul său. Negocierile de la Geneva nu au permis ieşirea din labirint. Ideea secretarului general al ONU de a se organiza o nouă conferinţă, tip Londra, la care să participe însă şi ţările balcanice limitrofe teatrului de luptă, este viabilă. După cum câştigă teren şi ideea unei conferinţe ministeriale balcanice care să stabilească principiile diferitelor forme de cooperare regională. România are şi dreptul moral şi autoritatea, fundamentată pe politica sa principială şi statornică, de a se considera un factor de influenţă pozitivă pentru ca norii ameninţători adunaţi pe cerul Balcanilor să se împrăştie. A fost, de altfel, şi aprecierea premierului iugoslav care a întreprins recent o vizită în România.

■ Ion MĂRGINEANU,
ambasador

ROMANUL

CONVOCARE.

Adunarea Naţională

MARELE SFAT AL NAŢIUNII ROMÂNE DIN UNGARIA ŞI TRANSILVANIA

Dr. Gheorghe Crişan — Dr. Ştefan C. Pop

O pagină de ziar, încărcată acum de emoţia marilor împliniri ale istoriei noastre. O pagină document istoric: românii transilvăneni erau chemaţi la Alba Iulia la Adunarea Naţională din 1 Decembrie 1918

DIN PRESA INTERNAŢIONALĂ

Agenţia "Reuter":

"PAPA IOAN PAUL AL II-LEA SUSŢINE CĂ SISTEMUL COMUNIST A AVUT ŞI ASPECTE POZITIVE"

Papa Ioan Paul al II-lea - se spune într-un comentariu al agenţiei "Reuter" - a criticat capitalismul dezlănţuit şi a declarat că, cu toate greşelile sale, comunismul a avut unele aspecte pozitive şi un "sâmbure de adevăr" ce ar trebui păstrat. Într-un amplu interviu publicat la 2 noiembrie în ziarul "La Stampa", care apare la Torino, suveranul pontif a amintit că în lume există încă ţări în care capitalismul continuă să fie "aproape la fel de sălbatic" ca la sfârşitul secolului al XIX-lea.

El a apreciat că Europa de Răsărit a pierdut mult după căderea comunismului, deoarece ţările din regiune îşi făuriseră o identitate puternică rezistând împotriva totalitarismului. "Partizanii capitalismului radical, în orice formă, au tendinţa de a trece cu vederea lucrurile bune realizate de comunism: lupta împotriva şomajului, grija faţă de cei săraci", a relevat Papa.

În interviul acordat ziaristului şi scriitorului italian de origine poloneză Jas Gawronski, care este şi parlamentar european, Papa Ioan Paul al II-lea şi-a reafirmat opiniile privind comunismul şi capitalismul, exprimate în diferite scrieri ale sale. În vârstă de 73 de ani, Papa - care a constituit o importantă forţă în prăbuşirea comunismului în ţara sa natală, Polonia, în 1989 - a recunoscut că totalitarismul a devastat spiritul uman, iniţiativa particulară şi răspunderea personală a cetăţeanului. "Este, cu siguranţă, legitim să lupţi împotriva unui sistem totalitar nedrept, fie că el se autointitulează socialist sau comunist", a spus el.

Dar socialismul a avut "un sâmbure de adevăr" - a spus el, precizând: "Este evident că acest sâmbure nu trebuie distrus". "În comunism exista o preocupare faţă de comunitate, în timp ce capitalismul este mai individualist. Totuşi, atenţia acordată comunităţii în ţările socialiste a comportat un preţ ridicat, care a fost plătit prin degradarea a multe alte sectoare din viaţa cetăţenilor", a arătat Papa Ioan Paul al II-lea.

Comunismul s-a bucurat de un succes deosebit de larg, mai ales în rândul intelectualilor, în prima parte a acestui secol, ca o reacţie la capitalismul excesiv şi sălbatic de la sfârşitul secolului al XIX-lea, a spus suveranul pontif. El a recunoscut că în prezent capitalismul este diferit, deoarece multe state au instituit sisteme de securitate socială pentru a-i proteja pe muncitori. Totuşi, în unele ţări capitalismul este şi astăzi "aproape la fel de sălbatic" ca la sfârşitul secolului trecut. Papa nu a menţionat vreo ţară. El a afirmat că societatea capitalistă mai umană din zilele noastre s-a dezvoltat, în acest secol, "în mare parte datorită gândirii socialiste" şi luptei sindicatelor.

Suveranul pontif a arătat că trebuie reflectat dacă Europa de Est are mai mult de câştigat sau de pierdut de pe urma contactului cu Occidentul dezvoltat sau materialist. "N-aş ezita să argumentez că este posibil ca Europa de Est să aibă mai mult de pierdut în ceea ce priveşte identitatea sa, deoarece prin toate experienţele sale impuse de un sistem totalitar Europa de Est s-a maturizat", a menţionat Papa Ioan Paul al II-lea. Întrebat dacă această identitate s-a maturizat din cauza comunismului, Papa a spus: "S-a maturizat mai degrabă din cauza procesului de autoapărare şi a luptei împotriva totalitarismului."

Intervievatul a apreciat că religia este mai puternică în Est decât în Vest deoarece "când un om trăieşte într-un sistem care este în mod programat ateist... el înţelege ceva ce nu este întotdeauna înţeles în Vest, şi anume că Dumnezeu este sursa demnităţii umane".

Papa Ioan Paul al II-lea a opinat că, după părerea sa, revenirea foştilor politicieni comunişti în urma alegerilor libere din unele ţări ale fostului bloc de răsărit nu este un semn al întoarcerii la comunism. "Este o reacţie la ineficienţa noilor guverne (democratice)", a spus el, adăugând că faptul nu este surprinzător deoarece comuniştii sunt, deseori, singurii cu experienţă administrativă din ultimii 50 de ani.

El a arătat că înţelege problemele "lumii a treia", deoarece Polonia este "o ţară care a trebuit să lupte pentru libertatea ei". Papa Ioan Paul al II-lea a conchis că "puternicii acestei lumi" nu îl privesc întotdeauna cu bunăvoinţă, deoarece el îi apără pe cei săraci şi oprimaţi.

PERMANENŢE ROMÂNEŞTI

NICOLAE BĂLCESCU ŞI EDUCAŢIA NAŢIONALĂ

Cu un an în urmă, când se împlineau exact 140 de ani de la moartea lui Nicolae Bălcescu, nici un mijloc de informare în masă n-a găsit cu cale să-i consacre evenimentului însemnătatea pe care o merita. Se prelungea astfel, în plan publicistic, atitudinea vremii din urmă când, în judeţele Covasna şi Harghita, statuia îi fusese smulsă şi aruncată cu sălbăticie de pe soclu, iar la Bucureşti, numele îi era şters, cu o inconştienţă şi mai vinovată, de pe frontonul unor instituţii de învăţământ care tocmai sub autoritatea numelui său dobândiseră un autentic renume. Dar, ca întotdeauna, istoria ştie să facă dreptate, astfel încât, astăzi ideile lui Bălcescu vin spre noi mai înaripate şi mai la obiect decât oricând. Cât de potrivite momentului actual, de grea înstrăinare morală şi naţională, sună cuvintele sale: "Românii au trebuinţă astăzi să se întemeieze în patriotism şi în curaj şi să câştige statornicie în caracter (...). Am părăsi, prin urmare, acel duh de partidă şi de ambiţie mârşavă. Am scăpa de acele temeri de nimic şi de acele nădejdi deşarte. Am dobândi adevăratele principe care trebuie să ne povăţuiască în viaţa noastră socială ca să ne putem mântui. Istoria încă ne-ar arăta că părinţii noştri se aflară în vremi cu mult mai grele decât acele în care ne aflăm noi acum. (...) Aceasta ne va aduce să credem că o naţie care în mijlocul atâtor nevoi şi-a păstrat naţionalitatea ei în curgere de 18 veacuri, nu mai poate pieri. (CUVÂNT PRELIMINARIU DESPRE IZVOARELE ISTORIEI ROMÂNILOR). Tocmai această încredere nestrămutată, specifică harului său de luptător înflăcărat şi de vestitor al gândului înalt românesc, i-a conferit Bălcesculuí forţa de a elabora şi a lansa ideea educaţiei naţionale.

Regăsiţi sub semnul acţiunii de mare anvergură, revoluţionarii de la 1848, în frunte cu Nicolae Bălcescu, au înţeles de la început că iniţiativele lor, spre a-şi găsi împlinirea, aveau nevoie de sprijinul conştient al poporului. Ca şi în cazul Şcolii Ardelene, luminarea poporului nu era văzută ca scop în sine, ci drept element de condiţionare pentru realizarea conţinutului social şi naţional al programului de luptă. Luminarea poporului, în această accepţiune, făcea trup comun cu acţiunea revoluţionară conştientă din al cărei program nu lipseau emanciparea şi împroprietărirea clăcaşilor. Şi dacă este adevărat că ei cereau de la şcoală mai mult decât aceasta ar fi putut da în condiţiile de atunci, să nu uităm că tocmai această solicitudine impulsionează democratizarea învăţământului, favorizează orientarea realist ştiinţifică a acestuia, contribuie la întemeierea pedagogiei româneşti ş.a.m.d.

E de mirare cum s-a putut ca în unele lucrări de istorie a pedagogiei, mai vechi sau mai noi, opţiunea pentru luminarea poporului să fie prea puţin analizată şi, prin urmare, interpretată unilateral drept "influenţă iluministă". Când de fapt aici găsim calea de înţelegere a conţinutului naţional, specific unui complex de fenomene cu valenţele lui româneşti de originalitate. Îndeosebi teza influenţei lui Herder asupra gândirii educaţionale a revoluţionarilor români de la 1848 se cere a fi analizată cu mai multă atenţie. Desigur, ideile marelui gânditor german cu privire la filosofia istoriei omenirii, mai ales acelea care militau pentru dezvoltarea limbii şi literaturii naţionale, valorificarea folclorului, întemeierea societăţilor academice, au avut în ţările din răsăritul Europei ecouri mult mai puternice decât în Apus. Dar fenomenul se explică, cel puţin în cazul nostru, îndeosebi prin natura problemelor şi a schimbărilor profunde ce aveau loc în Ţările Române. Luptele poporului român găseau în ideile herderiene o înaltă motivare filosofică, acestea fiind receptate ca un nou argument în favoarea unui proces în plină afirmare şi ale cărui începuturi se situau cu sute de ani în urmă. De altfel, prin chiar natura lor, ideile herderiene nu puteau fi preluate sub o formă de împrumut, de imitaţie, ci se cereau a fi recreate. O spune chiar Herder în Cuvântările şcolare.

Aşa se face că în timp ce în Apus, direcţia de acţiune pentru educaţia publică, adeseori concepută în planul reformelor, pornea de la "monarhul luminat", în Ţările Române ea se regăsea în mersul revoluţiei. Astfel încât Bălcescu putea defini un întreg program naţional numai cu următoarele cuvinte: "Să luminăm dar poporul dacă vrem să fim liberi, dacă vrem să intrăm în solidaritatea naţiilor, dacă avem sintimentul datoriei, dacă vrem să împlinim în lume o misie oarecare. (...) Să luminăm poporul, să-l facem să simtă trebuinţa unirii, dacă vrem să facem o revoluţie adevărat democratică." În timp ce pentru un exponent "fidel" al ideilor în epoca luminilor, obiectivele planului general de educaţie publică vizau îndeosebi morala şi virtutea. "Luminile" se mulţumeau, deci, să afirme principiul după care raţiunea omenească este identică tuturor oamenilor, pe câtă vreme punctul al 16-lea din Proclamaţia de la Islaz impunea "instrucţie egală, întreagă pentru tot românul de amândouă sexele". Să mai adăugăm că în timp ce mişcarea cunoscută sub numele de "Illuminismo" sau "Aufklärung" sfârşea prin lansarea mitului cosmopolit, în Adunarea românească de la Blaj se stabilea cel mai strâns raport între propăşirea unui popor şi cucerirea, inclusiv pe calea armelor, a libertăţii sale sociale şi naţionale. Paşoptiştii români depăşeau deci momentul iluminist, înscriindu-se, prin concepţia de luminare a poporului, de educaţie naţională, pe o linie avansată de cugetare.

Marea tradiţie românească în domeniul educaţiei avea să-şi găsească astfel, în etapa de la 1848, o puternică afirmare. Acum sunt preluate, dezvoltate şi nu o dată anticipate idei ce-şi vor găsi consacrarea mult mai târziu în practica educaţională. În perspectiva acestei tradiţii, conştiinţa unităţii tuturor românilor, întărită prin imperativele momentului social-istoric, acţionează ca o puternică forţă modelatoare. "Ţinta noastră, domnilor, socotesc că nu poate fi alta decât Unitatea naţională a românilor - sintetiza Nicolae Bălcescu un întreg program de luptă. Unitate mai întâi în idei şi în sintimente, care să aducă apoi cu vremea unitatea politică, care să facă din munteni, din moldoveni, din basarabeni, din bucovineni, din transilvăneni, din bănăţeni, din cuţovlahi, să facă un trup politic, o naţie românească (...). Românismul dar e steagul nostru, supt dânsul trebuie să chemăm pe toţi românii". (CUVÂNTARE ŢINUTĂ LA SOCIETATEA STUDENŢILOR ROMÂNI DIN PARIS).

De aceea, optimismul pedagogic al marilor bărbaţi de la 1848 este neîntrecut. Încrederea în şcoală, în învăţătură atinge acum culminaţia, nu atât ca un reflex european, cât ca urmare a unei filosofii a omului, de sorginte populară, care, din secolele anterioare, când răzbătuse cu putere şi metamorfozase până şi unele precepte religioase, se dezvoltase neîntrerupt. Iar încrederea în şcoală înseamnă implicit încredere în tânăra generaţie, în studenţi mai cu seamă, în capacitatea lor de a se instrui, de a se cultiva, de a-şi asuma sacrificiile cerute de un destin naţional: "Junimei Române şi numai ei este păstrată cinstea de a lua iniţiativa acestei regeneraţii a naţiei. Într-însa naţia nădăjduieşte. Iar mai cu seamă, domnilor, aceasta se aşteaptă de la dumneavoastră (...). Nu pregetaţi, domnilor, a vă înzestra mintea cu studii solide, iar mai cu seamă a vă înzestra inima cu convincţii puternice. Astfel întăriţi şi pătrunşi de sfinţenia vieţii sociale, mergeţi, domnilor, uniţi împreună; mergeţi cu inimă să vă împliniţi misia voastră."

Şi astăzi misionarismul preconizat de Bălcescu intră în însăşi raţiunea de a fi a şcolii. Convingerea cu privire la destinul, la rolul specific al naţiunii noastre în lume, revoluţionarii paşoptişti au inclus-o în crezul luptei lor şi de atunci până astăzi ea stă la baza educaţiei patriotice din întregul sistem de învăţământ românesc, constituind o mare sursă de încredere în rodnicia educaţiei. În plus, conceptul de educaţie a poporului va fi utilizat de atunci înainte ca motivaţie a gratuităţii, a răspândirii fără nici o opreliştе a învăţământului şi deschiderii sale spre toate păturile sociale.

Din analiza acestor idei poate fi reconstituit tipul uman pentru formarea şi afirmarea căruia ei înţelegeau să-şi concentreze toate eforturile: este omul multilateral pregătit, cu o instrucţie şi educaţie complete, armonioase, temeinice, care să-i ofere libertatea de a se manifesta ca patriot, cetăţean entuziast, solidar, omenos, urând nedreptatea. Aşadar, omul integral, omul dezvoltat potrivit tuturor facultăţilor sale care, în concepţia paşoptiştilor, erau adesea nelimitate. O asemenea concepţie avea la bază un amplu proces de sinteză şi se alcătuia astfel din cugetarea şi fapta mai multor sute de ani de istorie românească.

■ Mihai IORDĂNESCU

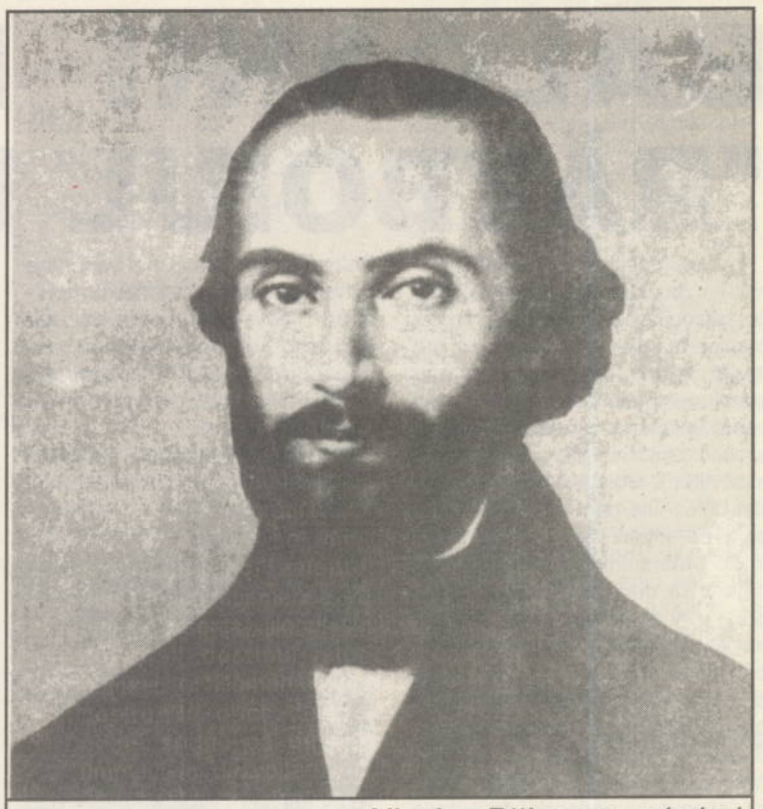

Nicolae Bălcescu - simbol al sacrificiului românesc pentru cauza naţională. Portret în ulei de pictorul G. Tattarescu

AUDIAŢI-L PE BAIAZID!

Este foarte bine că astăzi Consiliul Europei şi alte organisme internaţionale au cu precădere în vedere nu numai mersul reformei noastre economice, ci şi starea învăţământului românesc. Că ele privesc refacerea noastră economică şi prin prisma eficienţei sistemului nostru de învăţământ. Cu atât mai mult cu cât, până de curând, tocmai pe la asemenea curţi împărăteşti, învăţământul românesc, îndeosebi parametrii lui calitativi erau judecaţi aproape numai şi numai după starea actuală a economiei din România. O schimbare de perspectivă este deci binevenită. Ea întăreşte viziunea corelativă, necesară oricărei judecăţi de valoare, şi sporeşte răspunderea încercării de ierarhizare a naţiunilor după criterii care, altminteri (cum se întâmplă adesea), ar rămâne oculte şi, deci, fără credibilitate. Aşadar, nu este nici un necaz că aprecierile asupra eforturilor făcute de România pe linia devenirii unei ţări democratice, aşa după cum a fost de la întemeierea ei ca stat modern, sunt formulate şi în raport de starea actuală a şcolii româneşti.

Necazul cel mare intervine atunci când ni se cere ca unele dintre componentele acestui învăţământ să facă pur şi simplu abstracţie de realitatea organică naţională ce le-a generat şi să se alinieze unor criterii elaborate sub un alt cer decât al nostru. În asemenea împrejurări, greşeala se răsfrânge negativ nu numai asupra stărilor şcolare din România, dar şi asupra conceptelor ca atare, a autorităţii organismelor care le-au elaborat, a filosofilor care le-au generat, compromiţându-le prin evidenţierea caracterului lor de inadecvare.

Aceste observaţii sumare ne-au fost ocazionate de ceea ce am aflat la o recentă conferinţă de presă. O distinsă şi simpatică personalitate din conducerea Consiliului Europei, impresionată vădit de marile eforturi făcute în actuala etapă de tranziţie a României, a părăsit oarecum tonul oficial şi, cum se zice pe la noi, desfăcându-şi băierile inimii, a adoptat un soi de rugăminte - mărturisire: ce bine ar fi - a început sfatul domniei sale - dacă disciplina şcolară de Istoria României, pe care vedeţi bine cum o boicotează minoritatea ungurească, aţi concepe-o de aşa natură încât predominante în programele şcolare şi în manuale să fie nu atât bătăliile sângeroase de apărare împotriva năvălitorilor, nu atât speranţele şi jertfele legate de apărarea fiinţei voastre naţionale, nu toate acestea care - nu vedeţi? - prea vă individualizează în Europa. Mai ales astăzi când noi toţi punem accent pe ceea ce uneşte popoarele europene, pe laturile lor comune, pe sistemul lor de conlucrare care, iată, s-a impus astăzi în pofida diferenţelor notabile dintre ele. Schimbaţi acolo manualele voastre de istorie, includeţi-le în manualele de istorie universală, chiar dacă astfel referirile la români vor fi minime, ce mai contează astăzi aşa ceva? Faceţi asta şi vă asigur eu că totul va fi în regulă! - a încheiat simpatica noastră sfătuitoare de bine.

Minunate idei, mai ales în calitatea lor de sfaturi, de recomandări adresate altora. Dar, oare, le putem urma noi, sau oricare alţii, întocmai? Este drept, este posibil să se modifice realitatea istoriei numai şi numai pentru a fi în ton cu un curent de gândire cu care şi noi suntem de acord, dar ca un criteriu după care să ne modelăm viitorul, atât cât e posibilă o asemenea modelare, nu să ne alterăm trecutul? Asemenea altor popoare şi noi, românii, ne-am fi dorit o altă istorie, mai paşnică, mai plină de linişte, de dreptate, la adăpostul căreia să ne putem împlini mai repede şi fără atâtea jertfe marile noastre aspiraţii naţionale. Dar asemenea condiţii, spre deosebire de alte popoare mai norocoase, noi nu le-am avut. Soarta ne-a aşezat în calea tuturor răutăţilor, adică la porţile Europei asaltată secole de-a rândul de fel de fel de năvălitori.

Cine doreşte astăzi ca noi să facem abstracţie de aceste realităţi, ar trebui întâi să facă el însuşi dovada acestei posibilităţi... imposibile: adică să coboare în timp şi să ducă tratative de pace cu hrăpăreţele popoare migratoare, cu sângeroasele regate şi imperii dimprejurul nostru, cu atâţia şi atâţia atacatori, năvălitori, ucigaşi prin naştere şi profesie, pe care, "lumea neputând să-i mai încapă, au venit şi-n ţara asta de-au cerut pământ şi apă". Aşadar, domnilor povăţuitori de bine, coborâţi în timp şi duceţi tratative! Audiaţi-l, de pildă, pe Baiazid! Spuneţi-i ce doriţi şi el să se angajeze să vă respecte dorinţele. Altminteri, lăsaţi-ne cum suntem, cu memoria de apărători ai sărăciei noastre, ai nevoilor noastre, ai neamului nostru! Lăsaţi-ne cu altarele sufletului nostru, cu Posada, Rovine, Podul Înalt, Călugăreni, Mărăşeşti şi alte asemenea. Lăsaţi-ne cu sfinţii noştri voievozi!

■ Mihai IORDĂNESCU

REVISTA OPINIA naţională

TIPOGRAFIA FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ: Nicoleta ANGHEL

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poştal sau dispoziţie de plată pe adresa: Fundaţia "România de Mâine", Palatul Sporturilor şi Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, Bucureşti, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face şi prin oficiile poştale din întreaga ţară.

Revista "OPINIA NAŢIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziţia 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piaţa Presei Libere nr.1, sect. 1 Bucureşti - România.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti, Palatul Sporturilor şi Culturii, Parcul Tineretului. Sector 4. Telefon 675.68.45